

KESKI-POHJANMAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
1.1 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO	3
1.2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAVASTUUN JAKO	4
1.3 VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN KESKI-POHJANMAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHILLON YHTEISTOIMINTAALUEELLA	4
1.4 VOIMAVARAT	7
1.5 HENKILÖSTÖN KOULUTUS	8
1.6 TIETOJÄRJESTELMÄT	8
1.7 LAATUJÄRJESTELMÄ	9
1.8 VALVONTAKOHTTEIDEN RISKINARVIOINTI JA TARKASTUSTIHEYS	9
1.9 NEUVONTA VALVONNASSA	10
1.10 TARKASTUS	11
1.11 HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN	11
1.12 VALVONTASUUNNITELMAN TOIMEENPANO	11
1.13 LABORATORIOPALVELUT JA ULKOPUOLISET ASiantuntijat	11
1.14 MAKSUT	13
1.15 VIESTINTÄ	13
1.16 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	14
1.17 RAPORTOINTI	

LIITTEET

Liite 1	Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, elintarvikevalvonta
Liite 2	Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, terveydensuojelun valvonta
Liite 3	Riskinarviointi ja tarvittava työpanos, tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta
Liite 4	Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoituslomake
Liite 5	Henkilöstön koulutussuunnitelma

KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Elintarvikelaki (297/2021)

Terveysuojelulaki (763/1994)

Tupakkalaki (549/2016)

Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009), eläinlääkintähuoltolaki (285/2023) astuu voimaan 1.1.2026.

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)

Eläintautilaki (76/2021)

Kuntalaki (410/2015)

Hallintolaki (434/2003)

Julkisuuslaki (621/1999)

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)

Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004

Virallista valvontaa koskeva asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2017/625)

LYHENTEET

EHO	Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma
HACCP	Hazard Analysis, Critical Control Points = vaarojen arviointi ja kriittiset hallintapisteet
htv	Henkilötyövuosi = 220 henkilötyöpäivää
htpv	Henkilötyöpäivä = 7,5 tuntia
Ilppa	Ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu
LSSAVI	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
THL	Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos
VASU	Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma
VATI	Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
VYHA	Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä

1 JOHDANTO

Valvontasuunnitelman laatimisesta ja päivityksestä vastaa terveysvalvonnan johtaja Andréas Smeds, puh. 040 4892 029. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat osallistuvat valvontasuunnitelman päivitykseen. Uusi valvontasuunnitelman päivitys hyväksytään ympäristöterveyslautakunnassa ennen seuraavaa toimintavuotta, mikäli valvontasuunnitelmaan tulee olennaisia muutoksia, ne merkitään tiedoksi.

Valvontasuunnitelma sisältää yleisen osan ja toimialakohtaiset valvontaohjelmat.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaa ohjaavat lainsäädännöt eivät edellytä toimijoiden kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti on toimijoille varattava vaikuttamismahdollisuuksia. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä ilmoitetaan Kokkolan kaupungin verkkosivuilla 28.11.-11.12.2024. Valvontasuunnitelman päivityksistä ei ilmoiteta erikseen.

1.1 Ympäristöterveydenhuolto

Kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään.

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Lisäksi kunnan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden virkatehtäviä sisältyy myös seuraaviin lakeihin: eläintautilaki (76/2021), laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) ja lääkelaki (395/1987).

Ympäristöterveydenhuollon lakien tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia.

Valvontasuunnitelman säädösperusta:

Elintarvikelaki (297/2021) 39 §
Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) 10 §
Tupakkalaki (549/2016) 84 §
Terveydensuojelulaki (763/1994) 6 §

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma.

Ympäristöterveydenhuollon toimialat on jaettu kahden ministeriöiden kesken:

MMM	Elintarvikevalvonta ja eläinlääkintähuolto
STM	Terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta

1.2 Ympäristöterveydenhuollon valvontavastuun jako

Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnasta on kunnilla. Aluehallintovirastot ja keskusvirastot (Ruokavirasto ja Valvira) suorittavat myös valvontaa, mutta niiden päätehtävä on ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ohjaus. Ruokavirasto ja Valvira laativat yhdessä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman valvontatoiminnan yhdenmukaistamiseksi.

Valtion aluehallinnon uudistus (2026 alkaen)

Uudistuksessa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten eli ELY-keskusten ympäristöasioiden vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät yhdistetään. Uudessa valtakunnallisessa virastossa ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. ELY-keskusten jäljelle jäävät tehtävät kootaan nykyistä vahvemmille alueille elinvoimakkeuksiin.

Aluehallintovirastojen ja Valviran terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan tehtävät kootaan uuteen perustettavaan virastoon. Vastaavasti Aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan sekä terveyden ja hyvinvoinnin tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon.

1.2.1 Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, käyttämällä hallinnollisia pakkokeinoja, antamalla lausuntoja ja varautumalla häiriötilanteisiin. Viralliseen valvontaan käytettäviä valvontamenetelmiä ja -tekniikoita ovat esimerkiksi omavalvontajärjestelmän arviointi, tarkastustoiminta, seuranta, henkilöstön haastattelut, toimijan mittauksien arviointi sekä

todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovi-
taan toimijan kanssa ja valvontakirjanpitoon merkitään, kun toimija on toteuttanut korjaukset. Val-
vontaviranomaisen on seurattava, että toimija myös poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviran-
omainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Valvonta on oltava suunnitelmallista, riittävin voimavaroin ja oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri
toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Valvonnan tulee perustua dokumentoi-
tuihin valvontamenettelyihin (laatujärjestelmä) ja olla myös muulla tavoin hyvää hallintoa koskevien
vaatimusten mukaista.

1.2.2 Valtakunnalliset valvontaohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman tavoitteena on kehittää ja yhdenmukaistaa
keskusvirastojen ohjausta kunnalle ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä ympäristöterveyden-
huollon lakien edellyttämän valvonnan suunnitelmallisuutta, vaikuttavuutta ja laatua ohjaamalla vi-
ranomaisia valvontasuunnitelman laatimisessa, valvonnan järjestämisessä ja toteutuksessa. Tavoit-
teena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa.

Valvontaohjelmilla ohjataan viranomaisia laatimaan valvontasuunnitelmia, joissa otetaan huomioon
hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusviranomaisten asettamat ympäristöterveydenhuoltoa
koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset. Lisäksi
keskusviranomaiset koordinoivat projektien, hankkeiden ja painopisteiden suunnittelua.

Ohjelmakauden 2025-2028 teemana on vaikutteinen valvonta ja ydintehtävät. Teeman liittyen on
valtakunnallisesti asetettu seuraavia tavoitteita:

1. Tietoperusteinen valvonta
2. Osaaminen
3. Varautuminen

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, joka sisältää toimialakohtaiset suunnitel-
mat, hyväksytään kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimieli-
messä. Myös mahdolliset valvontasuunnitelman olennaiset muutokset viedään monijäsenisen toi-
mielimen käsiteltäväksi. Mikäli valvontasuunnitelmaan ei tule olennaisia muutoksia, riittää suunnitel-
man vieminen tiedoksi toimielimelle.

Valvontasuunnitelman tulee perustua valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja
lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Voimavarojen turvaamiseksi valvontaviranomaisen on perit-
tävä maksu hyväksytyn valvontasuunnitelman mukaisista valvontatoimista. Maksuista saadut tulot
käytetään ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon kehittämiseen kunnassa. Valvontasuunnitel-
malla varmistetaan valvonnan kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla.

**Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa esitetään valvonnan painopis-
tealueet ja otetaan huomioon sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma että
toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet paikallisten tarpeiden
mukaisesti. Eläinlääkintähuoltolain osalta otetaan lisäksi huomioon alueellinen suunnitelma.**

Suunnitelmassa tulee olla varaus yllättäen ilmenevien valvonta-asioiden hoitamiseksi. Tällaisia ovat
esimerkiksi terveysvaaratilanteiden, epidemiaselvitysten tai ruokamyrkytysten aiheuttamat toimen-
piteet. Lisäksi on varauduttava sellaisten valvontatehtävien hoitamiseen, joita ei voida ennalta suun-
nitella, kuten uusien huoneistojen hyväksyntä, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset,
asiakkaiden valitukset sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Keskushallinto suosittelee,

että valvontasuunnitelmaan sisällytetään myös muita valvonnan kannalta oleellisia asioita, kuten voimavarojen suunnittelu, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen, toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, viestintä, tiedotus ja raportointitehtävät.

1.3 Valvonnan järjestäminen Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan yhteistoiminta-alueella ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä vastaa yksi toimielin, jolla on oltava käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.

Vuoden 2010 alusta on muodostettu Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue, johon kuuluvat **Kokkolan ja Kannuksen kaupungit** sekä **Kaustisen, Halsuan, Vetelin, Perhon, Toholammin, Kruunupyyn ja Lestijärven kunnat**. Kokkolan kaupunki toimii yhteistoiminta-alueen isäntäkuntana.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma että Ruokaviraston ja Valviran laatimat toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet. **Tavoitteena on, että valvontatyö on hyvin suunniteltua, tehokasta, kattavaa, tasapuolista ja oikein kohdennettua.** Suunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin, ja sen avulla edistetään valvonnan suunnitelmallisuutta ja laadukkuutta.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää elintarvike-, terveydensuojelun, tupakkalain ja eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmat. Valvontasuunnitelman lisäksi on laadittu kohdekohtaiset tarkemmat työsuunnitelmat, sekä jokainen viranhaltija on luonut oman työsuunnitelman.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025–2028 on käsitelty Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnassa 11.12.2024 § 50. Valvontasuunnitelma saatetaan tiedoksi Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle liittämällä valvontasuunnitelma VYHA:an joulukuun loppuun mennessä.

Ohjelmakauden 2025-2028 teema: vaikuttainen valvonta ja ydintehtävät

Tietoperusteinen valvonta

Tallennettuun tietoon perustava toiminta on keskeistä viranomaisten valvonnan vaikuttavuuden kannalta. Valvonnan tietopohja on oltava luotettava. Valvontayksikkö huolehtii, että Vatiin annetut tiedot ovat ajantasaista ja täsmällisiä.

Valvonnan kerätyn tiedon avulla tunnistetaan ne osa-alueet, joiden valvonta on vaikuttavinta ja alueita, joiden valvontaa voidaan keventää. Tiedot hyödynnetään yksikön toiminnassa, toiminnan seurannassa ja sen jatkuvassa parantamisessa.

Osaaminen

Resurssit käytetään tehokkaasti ja suunnitellusti. Koulutustarvetta tunnistetaan ja henkilökunnan osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Uusien työntekijöiden ja sijaisten perehdytykseen kiinnitetään erityistä huomioita. Lisätietoa henkilöstön koulutuksesta on esitetty kappaleessa 1.5 ja koulutussuunnitelmassa.

Toiminnan kehittäminen tuetaan myös hyödyllisten tietojen jakamisella viranomaisten välisellä yhteistyöllä.

Varautuminen

Tavoitteena on toiminnan mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa.

Viranomaisen on vahvistettava yhteistyötä niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin (EL 47 §, EtL 43 §, TsL 8 §). Häiriötilanteisiin varautuminen on esitetty kappaleessa 1.10.

1.4 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Kunnan valvontasuunnitelma on laadittu kunnan valvontakohteiden valvontatarpeen mukaisesti eikä valvontaresurssien mukaisesti.

Suunnitelmalliseen valvontaan voidaan suunnata resursseja noin 30 % terveystarkastuksen kokonaisresursseista. Eläinlääkintähuollon valvonnassa suunnitelmallisen osuus on pienempi.

Suurin osa terveydensuojelun kokonaistyöpanoksesta menee akuuttiin valvontatyöhön, jota ei voi etukäteen suunnitella. Akuutteja tehtävien määrä on vaikutus siihen, paljonko resursseja on käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan. Ympäristöterveydenhuolto pyrkii myös olla aktiivisena vaikuttajana eri suunnitelmissa ja hankkeissa.

Taulukko 1. Käytössä olevat resurssit ympäristöterveydenhuollon tehtäviin:

TERVEYSVALVONTA	Ympäristöterveystarkastajat (10 hlö)	Hygieenikkoeläinlääkäri (1 hlö)
Elintarvikevalvonta	5,4 htv	1,0 htv
Terveydensuojeluvalvonta	4,5 htv	
Tupakkalain mukainen valvonta	0,1 htv	
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO	Valvontaeläinlääkärit (4 hlö)	Praktikkoeläinlääkärit (12 hlö)/ klinikkaeläinhoitaja (1 hlö)
Eläinten terveyden valvonta	2,8 htv	
Eläintautivalvonta	0,1 htv	
Sivutuotevalvonta	0,1 htv	
Eläinlääkäripalvelut		12,75
HALLINTO	Terveysvalvonnan johtaja (1 hlö)	Toimistonhoitaja (1 hlö)
Hallinnolliset tehtävät, suunnittelu, laskutus ym)	1,0 htv	1,0 htv

Ympäristöterveydenhuollon resurssit ovat yhteensä **28,75 htv**. Resurssien tarkemmasta käytöstä selviää toimialakohtaisista suunnitelmista.

Riskinarviointi ja tarvittava työpanos on esitetty liitteissä 1-3.

Kuva 1. Terveysvalvonnan resurssien jakautuminen

1.5 Henkilöstön koulutus

Valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on laadittu koulutussuunnitelma (Liite 5). Henkilöstö osallistuu työtehtävien edellyttämiin koulutuksiin. Ruokaviraston, Valviran, AVI:n, sekä muiden toimijoiden tarjoamat koulutustilaisuudet otetaan huomioon.

Viranhaltijat osallistuvat aktiivisesti koko ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin koulutuksiin, että erityisosaamisalueiden mukaisiin koulutuksiin tarpeiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvat viranhaltijat antavat palautetta saamastaan koulutuksesta terveysvalvonnan palaverissa ja koulutusmateriaali kerätään yhteisellä verkkoalueella (J-asema) kaikkien luettavaksi. Laskennallisesti on varattu 8 koulutuspäivä/henkilö/vuosi. Henkilöstön koulutuksesta pidetään seurantaa. Lisäksi talousarvioon varataan riittävästi määrärahaa koulutusta varten.

1.6 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä – VATI

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä VATI on ollut käytössä vuoden 2019 alusta. VATI on tietovarasto ja käyttöliittymä, joka kattaa ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelu-, elintarvike- ja tupakkalain mukaiset tehtävät. VATI:n reaaliaikainen käyttöliittymä hyödyntää valvonnan riskiperusteisuuden vaatimusta sekä toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. VATI:ssa hallinnoidaan mm. valvontakohteita, -toimenpiteitä ja -suunnitelmia sekä tehdään näihin liittyvää seurantaa, raportointia ja kehittämistä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä – VYHA

VYHAN avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja. Järjestelmää käytetään valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi.

Kuntien on pidettävä tiedot ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta kunnissa voidaan osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta.

VYHA-järjestelmänuudistus on aloitettu. Projekti kestää vuoden 2025 loppuun asti. Uusi VYHA tullaan rakentamaan Vati-järjestelmän yhteyteen ja projektiryhmä on keväät-kesän 2024 aikana määrittellyt uuden VYHA:n sisältöjä. Ensimmäinen osa uudesta VYHA:sta eli valvontayksikkörekisteri tullaan ottamaan käyttöön alkuvuodesta 2025.

Dynasty

Viranomaispäätökset tehdään Dynastyssa. Päätökset, tarkastuskertomukset, lausunnot ym. vietään Dynasty-ohjelmaan arkistoitavaksi.

1.7 Laatu järjestelmä

Laatujärjestelmä on organisaation itsensä laatima asiakirja, jossa on kuvattu ko. organisaatiossa sovitut toimintatavat sen varmistamiseksi, että työt tehdään yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Toimiva laatujärjestelmä myös tehostaa toimintaa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmä on hyväksytty ympäristöterveyslautakunnan päätöksellä 11.2.2015 § 9 ja laatujärjestelmä päivitetään vuosittain.

1.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden tarkastustiheys perustuu valvonnasta vastuussa olevan tarkastajan omaan kokemukseen perustuvaan kohdekohtaiseen riskinarviointiin sekä keskusviranomaisten valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 annettuihin ohjeisiin tarkastustiheyden ja tarkastukseen käytettävän ajan määrittämiseksi.

Viranhaltijat ovat määrittelleet kohdekohtaiseen riskinarviointiin (riskiluvut) perustuen eri valvontakohdetyypeille vuosittaisen tarkastuskäyntien määrän.

Riskinarvioinnissa merkittävänä tekijöinä on otettu huomioon:

- toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toimintatavat (omavalvonta tai käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen jne.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto jne.)
- altistavan tekijän vaarallisuus (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuvien ihmisten määrä ja käyttäjäryhmät (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)
- altistuksen kesto ja / tai toistuvuus (vakituinen ja tilapäinen oleskelu).

Liitteessä 1-3 olevissa taulukoissa on esitetty yhteistoiminta-alueella olevien valvontakohteiden lukumäärät, tarkastuksien lukumäärät ja tarkastuksiin tarvittava aika keskusviranomaisten kriteerien mukaan.

1.9 Neuvonta valvonnassa

Neuvonnan antamisen velvoitteet on nostettu esille elintarvike- ja eläinsuojelulaissa. Neuvonta on myös keskeinen osa terveydensuojelu-, tupakka-, eläintauti- ja sivutuotevalvonnasta.

Vahvistaakseen viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä sekä muokatakseen valvontakulttuuria perinteisestä valvontatyöstä asiakasohjautuvampaan suuntaa Ruokavirasto on käynnistänyt toimintatapansa uudistamisen ”Valvojasta valmentajaksi” -ajattelutavan mukaiseksi.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto edistää viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä seuraavilla tavoitteilla:

- viranomaisen kohtelee asiakkaitaan kohteliaasti ja tasapuolisesti. Kerrotaan keitä ollaan, millä asioilla ollaan ja mitä tällä kertaa tehdään ja miksi.
- epäkohdat nostetaan selvästi esille tarkastuksen yhteydessä ja keskustellaan siitä miksi ne ovat olennaista saada kuntoon ja kuinka ne poistetaan. Lainsäädäntöä pyritään tulkitsemaan kohteen eduksi, jos on mahdollista, ei kuitenkaan siten, että elintarviketurvallisuus vaarantuu tai terveyshaitta jää poistamatta.
- valmennuksella pyritään tukemaan asiakasta lainsäädännön puitteissa. Valmentaja käyttää asiantuntemustaan elinkeinon eduksi silloin kun se on mahdollista.
- kun toiminta on hyvää, muistetaan kehua hyvästä työstä.
- asiakkaan asioita ja huolia kuunnellaan ja huomioidaan mikäli se on mahdollista.

Viranomaisten ja toimijoiden välinen yhteistyön kehittäminen arvioidaan asiakastytyväisyyskyselyn ja tulleiden palautteiden perusteella. Toimijoille lähetettävissä valvonnan tarkastuskertomuksissa muistutetaan mahdollisuudesta antaa palautetta.

1.10 Tarkastus

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitetäessä valvonnan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastukset antavat toimijoille/toiminnanharjoittajille tilaisuuden saada viranomaisilta ohjausta ja neuvontaa.

Tarkastus voidaan myös toteuttaa etäviestintävälineiden avulla etätarkastuksena tai asiakirjoitukseksi silloin kun se on tarkoituksenmukaista.

Tarkastuksen valmistautumisen yhteydessä valitaan tarkastettavat asiankokonaisuudet riskiperusteisesti. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin tai toimintatapoihin. Tarkastuksen aikana voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksella. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei kirjata tarkastukseksi.

Tarkastus voidaan tarvittaessa tehdä samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaisesti.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä on otettu huomioon tarkastuksen suunnittelu- ja valmistelutyöt, tarkastukseen kuluva aika sekä tarkastuskertomuksen laatiminen, kirjaukset ja muut jälkityöt. Lisäksi resurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös matkaan kuluva aika. Matka-aikaa ei kuitenkaan kirjata mukaan tarkastukseen käytettävään aikaan.

Tarkastukseen käytettävän ajan arvioinnissa on käytetty apuna valtakunnallisessa valvontaohjelmassa annettuja ohjeellisia aikoja, joita on tarvittaessa muutettu paikalliseen riskinarviointiin ja kokemukseen perustuen. Valvontakohtetyyppien tarkastukseen käytettävä aika on esitetty liitteissä 1-3.

1.11 Häiriötilanteisiin varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö velvoittaa viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelmia varautumisesta häiriötilanteisiin (TsL 8 §, EtL 18 §, valvonta-asetus 2017/625 art 115). Ympäristöterveydenhuolto on valmistauduttava ottamaan käyttöön tarvittavat valmius- ja varovaisuustoi-

menpiteet tarkoituksenaan ennaltaehkäistä, selvittää ja poistaa terveyshaittoja suuronnettomuuksien ja vastaavien tilanteiden yhteydessä (häiriötilanteet). Tavoitteena on erityisesti tilanteista johdettujen haittojen ja vahinkojen ennaltaehkäiseminen ja toimien turvaaminen kaikissa oloissa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunta on hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma (YTGTK 19.5.2021 § 17).

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen on ennalta varauduttava elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemioihin ja sovittava niitä koskevan selvitystyön järjestämisestä. Yhteistoiminta-alueella on nimetty epidemiaselvitystyöryhmä, jonka tehtävänä on elintarvike- ja vesiepidemioiden selvittäminen. Epidemiaselvitystyö pohjautuu elintarvikelakiin (297/2021), terveydensuojelulakiin (763/1994), tartuntatautilakiin (1227/2016), tartuntatautiasetukseen (146/2017) ja Valtioneuvoston asetukseen elintarvikkeiden ja talousveden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011). Epidemiaselvitystyöryhmän työskentelystä on laadittu erilliset toimintaohjeet häiriötilannesuunnitelman liitteenä 4. Häiriötilannesuunnitelmassa on esitetty toimenpiteitä eläinlääkintähuollon toimivuuden turvaamiseksi eri häiriötilanteissa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto on varautunut talousarviossaan elintarvike- ja vesiepidemioiden sekä muiden vaaratilanteiden selvitystyöstä mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

Sujuva yhteistyö toiminta-alueen kuntien ja muiden viranomaisien kanssa varmistetaan osallistamalla alueturva-kokouksiin. Ympäristöterveydenhuolto osallistuu myös osana Kokkolan kaupungin varautumisen johtoryhmästä ja osallistuu tarvittaessa myös muiden kuntien varautumisen johtoryhmiin.

1.12 Valvontasuunnitelman toimeenpano

Valvontaa kohdennetaan paikalliseen riskinarviointiin ja valtakunnalliseen valvontaohjelmaan perusteella tietyille painopistealueille ottaen huomioon kohteiden riskiluvut. Tarkastajat suunnittelevat painopistealueille valvontasuunnitelman mukaisesti toteutettavia maksullisia tarkastuksia ja näytteiden ottoa. Lisäksi terveysvalvonnassa tehdään tarvittaessa näytteenottoprojekteja, jotka ovat toiminnanharjoittajille maksuttomia (viranomaisvalvontaa). Projekteista laaditaan yhteenvedot myös tiedotusvälineille. Näin tehdään valvontaa ja valvonnan tuloksena saatua tietoa tunnetuksi kuntalaisille, päätäjille ja toimijoille. Tarkastusmäärät eri kohteisiin 2025 on esitetty liitteessä 1-3.

1.13 Laboratoriopalvelut ja ulkopuoliset asiantuntijat

Laboratoriopalvelut

Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty lainsäädännössä, teetetään virallisissa laboratorioissa. Laboratorion on oltava Ruokaviraston hyväksymä akkreditoitu laboratorio, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS-EN ISO/IEC 17025 vaatimukset. Keskeisimmät menetelmät, joita laboratorio käyttää elintarvikelain (297/2021) nojalla tehtäviin viranomaistutkimuksiin, on oltava akkreditoitu (FINAS-akkreditointipalvelun toimesta). Lisäksi menetelmät, joita laboratorio käyttää sellaisten muuttujien tutkimisessa, joille on terveydensuojelulain (1994/763) nojalla säädetty enimmäis- tai vähimmäismäärä taikka muu numeerinen arvo, on oltava akkreditoitu. Vesinäytteet on tutkittava arvioidulla tai akkreditoitulla menetelmällä.

Laboratoriopalvelut koskien ympäristöterveydenhuollon viranomaisnäytteiden tutkimuksia terveydensuojelulain nojalla on tehty sopimus KVVY Tutkimus Oy:n kanssa ajaksi 1.1.2024–31.12.2026. Sopimusehtoihin kuuluu laboratoriopalvelujen saatavuus myös iltaisin ja viikonloppuisin häiriötilanteiden varalta. Elintarvikenäytteet analysoidaan pääosin Eurofins Ahma Oy:n toimesta. Eläintautilain

mukaiset näytteet analysoidaan SeiLab Oy:n, Movet Oy:n tai Ruokaviraston laboratorioissa. Laboratorion valinta riippuu mikä eläintauti on kyseessä. Laboratoriopalvelut voidaan ostaa myös muilta laboratorioista, esim. Työterveyslaitokselta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Ruokavirastolta, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä tai Säteilyturvakeskukselta.

Terveydensuojelulaissa säädetään, että valvontaviranomainen voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvontaan liittyvissä tehtävissä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään talous- ja uimavesinäytteiden näytteenotossa. Näytteenottajalla tulee olla tarvittava asiantuntemus ja pätevyys. Todistus pätevyydestä on esitettävä hankinnan yhteydessä (erikoistumiskoulutus osa-alueelta talous- ja uimavesi).

Sisäilman laatuongelmiin liittyviä tutkimuksia ei ole ulkoistettu. Käytännössä sisäilmaongelmiin liittyvät asiakkaat käyttävät paljon ulkopuolista asiantuntija-apua. Terveysvalvonta suosittelee asiakkailleen, että käyttävät ensisijaisesti asiantuntijoita, joilla on henkilösertifikaatti kyseiseen tehtävään (esim. sertifioidut rakenteiden kosteuden mittaajat, sertifioidut rakennusterveysasiantuntijat ym.).

1.14 Maksut

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun elintarvikelain 72 §:n ja terveydensuojelulain 50 §:n perusteella.

Toiminnanharjoittajilta peritään sen lisäksi Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnan 22.5.2024 § 22 hyväksymän taksan mukaisen maksun:

1. Valvontasuunnitelmaan sisällyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista.
2. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta, kun määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen.
3. Lainsäädännössä maksullisiksi määriteltujen hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä tai muusta toiminnasta, josta lainsäädännön perusteella on perittävä maksu.
4. Klinikka- ja laitemaksut eläinlääkintähuoltolain 21 §:n mukaisesti.
5. Yhteydenottopalvelusta eläinlääkintähuoltolain 13 § 3 mom. mukaisesti.

Maksut peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti, siten että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Ympäristöterveydenhuollossa valvontakohteelta laskutettavaan tarkastuskäyntiin sisältyvään aikaan lasketaan kuuluvaksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuksen tekeminen ja tarkastuskertomuksen kirjoittaminen.

Epidemiatapauksissa selvitykset tehdään aina valvontayksikön kustannuksella. Myös terveydensuojelulaissa terveyshaittaepäilyn perusteella tehtävä ensimmäinen tarkastuskäynti asuntoon on maksuton.

Kunnallisista maksuista säädetään seuraavissa ympäristöterveydenhuollon laeissa:

- Elintarvikelaki (297/2021) § 72 ja § 73
- Terveydensuojelulaki (763/1994) § 50
- Tupakkalaki (549/2016) § 91
- Lääkelaki (396/1987) § 54 d
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) § 21

1.15 Viestintä

Viranomaisviestinnän tarkoituksena on kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja varmistaa häiriö- ja poikkeustilanteissa aktiivisella tiedottamisella toimijoiden ja kuluttajien turvallisuus. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat. Viestinnän tärkeimmät välineet ovat lehdistötiedote, viranomaisen internetsivut ja Facebook.

Valvontasuunnitelman vireilläolosta tiedotetaan toimijoille kaupungin yleisten nettisivujen kautta.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto noudattaa Kokkolan kaupungin viestintäsuunnitelmaa. Terveysvaara- ja häiriötilanteiden varten kaupungilla on erilliset ohjeet (häiriö- ja kriisiviestinnän ohje). Kriisiviestinnästä on tarkempi kuvailtu Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa (sivut 66-68). Viestinnän tehtävissä apua on tarvittaessa saatavissa Kokkolan kaupungin markkinointi- ja viestintätiimistä.

1.16 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Toteutunutta valvontaa verrataan valvontasuunnitelmaan vuosittain. Arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin.

Valvontasuunnitelman toteutumisen seuraamiseksi on laadittu kohdetyypeittäin raportointilomake, jossa raportoidaan mm. seuraavat asiat:

- valvontakohteiden lukumäärä
- suunnitellut tarkastukset valvontakohdetyypeittäin
- toteutuneet tarkastukset valvontakohdetyypeittäin
- suunniteltujen viranomaisvalvonnan näytteiden määrä
- toteutuneiden viranomaisvalvonnan näytteiden määrä
- valvontamaksujen määrä
- muiden maksujen määrä
- suunnitelmalliseen valvontaan käytetty työaika
- muuhun valvontaan käytetty työaika.
- toiminnan kehittämistarpeet

Seurantaa hyödynnetään valvonnan kehittämisessä ja valvonnan jatkuvuuden varmistamisessa sekä valvontasuunnitelman päivittämisessä ja uuden suunnitelman laatimisessa. Valvontasuunnitelman toteutuminen käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa vuosittain. Ympäristöterveydenhuollon toiminnan tulokset ovat esitettyinä myös osavuosikatsauksissa ja ympäristöterveyslautakunnan vuotuisissa toimintakertomuksissaan.

Tavoitteet

Valvontasuunnitelman toteutumisen tavoitteita on luokiteltu kahteen tasoon:

- Hyvä, toteutumisaste on 71-89 %
- Erinomainen, toteutumisaste on ≥ 90 %

Minimitavoite on, että toteutumisaste on vähintään 70 %

1.17 Raportointi

Kokkolan ympäristöterveyslautakunnan hyväksymä Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma toimitetaan tiedoksi LSSAVI:lle VYHA-järjestelmän kautta **kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä**.

Keskushallinnon valtakunnallisista sekä aluehallintoviraston alueellisista valvontaprojekteista raportoidaan kunkin valvontaprojektin yhteydessä annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja ilmoitetaan pyydettäessä keskushallinnolle ja AVI:lle.

Taulukko 2. Raportoinnin aikataulut.

Kohde	Toimenpide	Aikataulu
Valvontasuunnitelma	Lautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelma viedään VYHA-järjestelmään.	Kalenterivuoden loppuun mennessä
Valvontasuunnitelman arviointi	Lautakunnassa käsitelty arviointiraportti viedään VYHA-järjestelmään.	Tammikuun loppuun mennessä
Elintarvikevalvonta	Elintarvikevalvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruu VATI:ssa	Jatkuva
Terveystoimien valvonta	Terveystoimien valvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruu VATI:ssa	Jatkuva
	Uimarantalueteloon tehdyistä muutoksista ilmoitetaan LSSAVI:lle	Vuosittain huhtikuun loppuun mennessä
	Yleisten uimarantojen (ns. EU-uimarannat) näyte- ja laatu-tiedot raportoidaan Valviran tiedonkeruulomakkeilla AVI:lle	Vuosittain syyskuun loppuun mennessä
	EU-vesilaitosten raportointi tehdään THL:n tiedonkeruulomakkeilla	Vuosittain maaliskuun loppuun mennessä
Tupakkalainvalvonta	Tupakkalainvalvonnan tiedonkeruu VATI:ssa	Jatkuva
Eläinlääkintähuolto	Lautakunnassa käsitelty arviointiraportti viedään VYHA-järjestelmään.	Tammikuun loppuun mennessä

ELINTARVIKEVALVONTA SUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	17
1.1 VOIMAVARAT.....	17
1.2 VALVONTAKOHTEIDEN HYVÄKSYMIS- JA ILMOITUSMENETTELY	18
1.3 OMAVALVONNAN VALVONTA.....	18
1.4 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY	19
1.5 VAAROJEN TUNNISTAMINEN JA RISKITEKIJÖIDEN ARVIOINTI	20
1.6 SEURANTAOHJELMAT	21
1.7 ELINTARVIKEVALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2025.....	22
1.8 NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN	22
1.9 VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT	23

1 JOHDANTO

Elintarvikelain (297/2021) 39 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma ja alkutuotannosta alkavaa ja koko tuotantoketjun kattavaa monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU). Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

1.1 VOIMAVARAT

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella on elintarvikevalvontaan käytettävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 3. Elintarvikevalvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpanos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkastukset (uusintatarkastukset huomioitu)	Suunnitelmallinen osuus
Ympäristöterveystarkastajat (5,4 htv) ja hygieenikkoeläinlääkäri (1 htv)	1 381	460 (543)	496 htpv (36 %)

Elintarvikevalvontaan resursseja voidaan suunnata noin **58 %** terveysvalvonnan kokonaisresursseista (Liite 1). On arvioitu että n. 18 % elintarvikevalvonnan suunnitelmallisista tarkastuksista johtaa uusintatarkastukseen. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäivään on huomioitu matkaan ja tarkastuksen suunnitteluun kuuluva aika ja (kertoimella 1,5). Osana valvontasuunnitelman mukaista valvontaa on tarkoituksena tehdä projekti kylmälaitteidenlämpötilahallinnasta vuonna 2025. Kylmälaitteiden lämpötilahallintaprojektiin varataan 5 htpv. Elintarvikealan uusille toimijoille tarjotaan maksutonta ohjaus- ja neuvontakäyntiä ennen ensimmäistä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta. Ohjaus- ja neuvontakäynteihin varataan 20 htpv.

Käytössä olevien henkilöresurssien puitteissa valvontaa on mahdollista toteuttaa Ruokaviraston valvontatiheyssuosituksen mukaisesti (Ruokaviraston ohje 1028/04.02.00.01/2022/6).

Tietyissä kohteissa tarkastukseen käytettävä aika on kokemuksen ja paikallisen riskinarvioinnin perusteella Ruokaviraston suositusta suurempi.

Henkilövoimavarat on esitetty liitteessä 1. Riskinarviointi ja tarvittava työpanos vuodelle 2025 on esitetty liitteessä 2.

1.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelystä on säädetty elintarvikelain (297/2021) 8-13 §:ssä.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä (yleinen elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 852/2004, artikla 6.3). Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. (elintarvikelaki 11 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty.

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta elintarvikelain (297/2021) 10 §:ssä säädetylle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Tällaisia voivat olla esimerkiksi maa- ja metsätuotantoyritykset tai ensisaapumistoimijat. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Osa ilmoitusvelvollisista valvontakohteista on sellaisia, että niitä ei tarvitse ottaa suunnitelmallisen valvonnan piiriin, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan ilmenneen tarpeen mukaan. Ratkaisu siitä, otetaanko kohde säännöllisen valvonnan piiriin vai ei, tehdään paikallisen riskinarvioinnin ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen perusteella.

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle (elintarvikelaki 297/2021 § 13).

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista.

1.3 Omavalvonnan valvonta

Kaikilla elintarvikehuoneistoilla on oltava omavalvontasuunnitelma ja alkutuotantopaikoilla omavalvonnan kuvaus.

Ohjeita omavalvontasuunnitelman laatimiseen ja lomakkeita löytyy Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon nettisivuilla (www.kokkola.fi/ymparistoterveydenhuolto).

1.4 Tarkastusten sisällön määrittely

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston valvonnassa tarkastus ei voi aina kattaa koko yrityksen toimintaa, vaan se voi kohdistua esimerkiksi omavalvonnan toimivuuteen, elintarvikehuoneiston tiloihin, laitteisiin ja välineisiin, sivutuotteiden käsittelemiseen, TSE-toiminnan vaatimustenmukaisuuteen, henkilöstön ammattitaidon selvittämiseen, työohjeisiin, työskentelytapoihin, omavalvontanäytteiden tuloksiin, jäljitettävyyteen, elintarvikkeiden koostumukseen, pakkausmerkintöihin ja -materiaaleihin tai mittalaitteiden rekisteröimien arvojen lukemiseen.

Valvonta-asetuksen (EU 2017/625) 9 §:n mukaan **virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakoilmoitusta**, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Tarkastuksen voidaan katsoa olevan ennakkoon ilmoittamaton silloin, kun toimija ei ehdi korjata tarkastettavaa asiaa ilmoittamisen ja tarkastuksen välisenä aikana. Aika, joka voi olla ilmoituksen ja tarkastuksen välillä, jotta tarkastus katsotaan ennakkoon ilmoittamattomaksi, riippuu näin ollen tarkastuksen luonteesta.

Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissakin tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan alkamista. Yleensä tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja myös virkapaikallaan.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan toimijalle tai tämän edustajalle. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä, tarkastuskertomukseen merkitään selkeästi, minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä tehty tarkastus sisältää. Tarvittaessa suoritetaan uusintatarkastus epäkohtien korjaamisen toteamiseksi.

Tarkastuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota seuraaviin seikkoihin:

- onko toiminta hyväksymispäätöksen/ilmoituksen mukaista
- omavalvontasuunnitelman toimivuus (HACCP-järjestelmän soveltaminen)
- onko kaikilla pakkaamattomia, helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsittelevillä henkilöillä Ruokaviraston mallin mukainen hygieniaosaamistodistus ja terveydentilaselvitys salmonellatartunnasta (tartuntatautilaki 1227/2016 ja -asetus 146/2017)
- elintarvikehuoneiston rakenteellinen kunto ja ilmanvaihdon toimivuus
- kylmäsäilytystilat ja elintarvikkeiden säilytyslämpötilat
- yleinen siisteys, työskentelytapojen hygieenisuus ja työntekijöiden työvaatetus

Omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi tarkastuskohteista otetaan näytteitä tarkastusta suorittavan viranhaltijan harkinnan mukaan. Jos tarkastuskohde ottaa riittävästi omavalvontanäytteitä, voidaan viranomaisten ottamien näytteiden määrää vähentää tai jättää ottamatta.

Tarkastusten ensisijaisena tavoitteena on, että kohteessa todetut elintarvikehygieeniset riskit vähenvät tarkastusten yhteydessä annetun ohjauksen seurauksena.

Valvontatietojen julkistaminen, Oiva

Oiva on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Ruokavirasto. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta ja tunnettavuutta. Elintarvikealan yrityksille avautuu samalla mahdollisuus kertoa kuluttajille, että oma toiminta on kunnossa.

Kuntien valvontaviranomaisten tekemät Oiva-tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia maksullisia tarkastuksia. Oivan myötä valvonnassa painotetaan riskiperusteisuutta, jolloin tarkastukseen käytetty aika lyhenee.

Tarkastettavat kohdat on jaettu 19 asiakokonaisuuteen, joista osa tarkastetaan kerralla. Kaikki kohtia tarkastetaan valvojan harkinnan mukaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Valvonta-kohteen kunkin tarkastuskerran tarkastustulokset julkaistaan Oiva-raportissa, jotka ovat internetsivulla www.oivahymy.fi. Toimijan on myös laitettava Oiva-raportti esille elintarvikehuoneistossa.

1.5 Vaarojen tunnistaminen ja riskitekijöiden arviointi

Elintarvikkeessa mahdollisesti esiintyviä vaaroja tunnistetaan valvontakohteen ja sen omavalvonnan arvioinnin sekä kohteeseen tehtävien tarkastusten avulla. Riskiarviointi perustuu Ruokaviraston ohjeeseen (ohje 1028/04.02.00.01/2022/6), missä kuvataan riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittelyssä käytettävät periaatteet ja annetaan elintarvikehuoneistojen ohjeelliset vuosittaiset tarkastusmäärät ja -ajat. Valvontakohteessa todettujen riskitekijöiden merkittävyyden tai lukumäärän kasvu aiheuttaa tarvetta lisätä tarkastuskertoja. Toisaalta, jos tunnistettu vaara hallitaan valvontakohteessa omavalvonnalla ja tarkastushistoria on hyvä, voidaan pienentää kohteen tarkastustiheyttä.

Tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon kohdekohtaisen tarkastustiheyden lisäksi seuraavat asiat:

1. omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso
2. henkilökunnan asiantuntemus
3. valvonta historia
4. tilat ja olosuhteet sekä varustuksen kunto

Liitteessä 1 on esitetty näillä perusteilla tehty valvontakohteiden jako riskiluokkiin sekä siihen perustuva tarkastuskertojen määrä ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika. Kohdekohtainen riskiarvio on myös huomioitu tarkemmassa työsuunnitelmassa sekä tarkastajien henkilökohtaisissa työsuunnitelmissa.

1.6 Seurantaohjelmat

Valvonta-asetuksen mukaan seurannalla tarkoitetaan elintarvikevalvonnassa suunnitellun havainto- ja mittausjakson toteuttamista, jonka tarkoituksena on saada käsitys elintarvikemääräysten noudattamisesta. Erilaiset valvonta- ja seurantaohjelmat ovat valvonta asetuksen tarkoittamaa seurantaa. Seurantaohjelmia, joita on kuvattu VASUssa, ovat:

- zoonosiseuranta- ja kartoitusohjelmat
 - kansallinen salmonellavalvontaohjelma
 - muita pysyviä seurantaohjelmia: kampylobakteerin seurantaa broilereissa tietyillä teurastamoilla; EHEC-bakteerin tutkimuksia teurastamossa ja pitopalvelupaikoissa
- elintarvikkeiden kasvinsuojeluainejäämävälvontaohjelma
- eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskeva vierasainevalvontaohjelma
- eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskeva vierasainevalvontaohjelma
- ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden seurantaohjelmat.

EU:ssa tai kansallisesti toteutettavista määräaikaisista kartoitusohjelmista sovitaan vuosittain erikseen. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto osallistuu seurantaohjelmiin liittyvään näyttöön ja vastaa osaltaan tarvittavista valvontatoimenpiteistä. Zoonoosien valvonta on enemmän kuvailtu eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

1.7 Elintarvikevalvonnan toteutuminen vuonna 2025

1.7.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen elintarvikevalvonta suoritetaan liitteen 1 mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan painopisteet 2025:

- Kylmälaitteiden lämpötilavalvonta. Valvontakohteiden kylmälaitteiden kiinteän näytön lämpötilat verrataan kalibroidulla lämpömittarilla tehtyjen lämpötilamittausten kanssa. Projekti suoritetaan valvontasuunnitelman mukaisten tarkastuksen yhteydessä. Tavoite on selvittää kylmälaitteiden kiinteiden lämpötilamittareiden täsmällisyys.

Yhteistoiminta-alueen valvontakohtetietojen päivittäminen ja riskinarviointi

- Valvontakohteiden riskinarviointia ja tietojen päivittämistä suoritetaan tarkastusten yhteydessä. Päivitystarvetta on jatkuva.
- Paikallisen riskinarvioinnin ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen perusteella säännöllisen valvonnan piiriin tulleelle kohteelle määritellään tarkastustiheys ja tarkastukseen tarvittava aika.

Valvontakohteet, joiden tarkastustiheys on riskinarvioinnin mukaan suuri

- Vuosittain pyritään tarkastamaan ne kohteet, joissa tarkastustiheys on riskinarvioinnin mukaan suuri.
- Kukin tarkastaja laatii kohteistaan tarkastussuunnitelman riskinarvioinnin ja resurssit huomioon ottaen.

Ohjaus- ja neuvonta

Elintarvikevalvonta on ottanut käyttöön vuonna 2024 ilmaiset ohjaus- ja neuvontakäynnit uusille valvontaan tuleville elintarvikealan toimijoille. Ohjaus- ja neuvontakäynnit suoritetaan ennen ensimmäistä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta. Ohjaus- ja neuvontakäynti sovitaan etukäteen toimijan kanssa ja se on toiminnanharjoittajalle maksuton. Käyntien määräksi arvioidaan 15-20 kpl/vuosi.

Alkutuotantopaikkojen suunnitelmallinen valvonta

- Alkutuotantopaikkojen valvontakohtetietojen päivitys sekä kohteiden riskinarviointi.

Yhteistoiminta-alueen kaikki maidontuotantotilat tarkastetaan 2025–2029 aikana. Maidontuotantotilojen hygieenisten tarkastusten tarkastustiheys on noin kerran viidessä vuodessa. Tarkastukset suoritetaan riskinarviointiperusteisiksi ottaen huomioon esim. aikaisempi valvontahistoria, rakenteiden ja varusteiden kunto, toiminnan laajuus, raakamaidon myynti suoraan kuluttajille jne. Näin tarkastustiheys käytännössä vaihtelee tuotantoyksiköin kerran vuodesta kerran viiteen vuoteen (0,2-1).

1.7.2 Muu valvonta

Elintarvike-epidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely

- Elintarvike-epidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely aloitetaan aina heti, kun epidemiaepäily tai valitus on saatu tiedoksi. Ympäristöterveystarkastajat tekevät kohteeseen ja elintarvikkeisiin liittyvät selvitykset ja ottavat tarvittavat elintarvike- ja ympäristönäytteet viipymättä.
- Kaikki ruokamyrkytyspäilyt ilmoitetaan infektioylikärille.
- Epidemiassa edellytetään vähintään viisi tapausta, joilla on todennäköisesti yhteinen altistus. Jos kyseessä on epidemia, ympäristöterveysvalvonta tekee ruokamyrkytyspäilyilmoituksen Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen tietojärjestelmään (Rymy-ilmoitus).
- Epidemiassa tai epäilytilanteessa noudatetaan epidemiaselvitystyöryhmän toimintaohjeistoa.
- Epidemiaselvitystyöryhmät ja terveysvaaratilanteiden yhteyshenkilöt on esitetty Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa.
- Kun epidemiaan liittyvä selvitystyö on saatu valmiiksi, lähetetään selvitys ilmoitus Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen tietojärjestelmään.

Taulukossa 4 on arvioitu resurssitarpeista muihin valvontaan kuin suunnitelmallinen. Elintarvikevalvonnan kokonaisresursseista suunnitetaan n. 50-70 % ei-suunnitelmallisiin tehtäviin.

Taulukko 4. Elintarvikevalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Tarkastukset	10	15
Toimenpiteet ruokamyrkytyspäilyn tai asiakasvalituksen yhteydessä	5-10	5-20
Ilmoitusten käsittely	80	25-30
Todistukset/lausunnot	10-15	20-35
Näytteenotot	30-40	15-30
Koulutukset	8 pv/hlö	80-100
Muu hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakasneuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lainsäädännön seuranta jne.)		570-700
YHTEENSÄ		730-930

1.8 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä (Elintarvikelaki 297/2021 § 41). Näyte on näytteenotto paikalla merkittävä niin, että se voidaan helposti ja kiistatta tunnistaa. Elintarvikealan toimijalle on annettava todistus näytteenotosta.

Mahdollisten asiakasvalitusten perusteella tehtäviin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin ja elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden vaatimiin tutkimuksiin varataan riittävästi resursseja.

Viranomaisnäytteitä otetaan pääasiassa elintarvikehuoneiston omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi. Näytteitä otetaan lainsäädännön määräämän näytteenoton ja tutkimusten varmistamiseksi sekä epäiltäessä tuotteiden turvallisuutta.

1.9 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveyslautakunta on päätöksellään 22.5.2024 (§ 22) hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon taksa ja maksut. Sen lisäksi, mitä on esitetty valvonnasta perittävistä maksuista, elintarvikealan toimijoilta maksuja perittäessä otetaan huomioon seuraava:

- Tarkastuksesta, joka tehdään elintarvikehuoneiston (laitosten) hyväksymiseksi, ei erikseen peritä maksua, vaan tarkastusmaksu sisältyy hyväksymisestä perittävään maksuun.
- Kunnan omasta projektinäytteenotosta ei peritä maksua.
- Kuluttajavalituksen perusteella tai ruokamyrkytyspäilyn selvittämiseksi tehtävistä tutkimuksista ja muista valvontatoimenpiteistä ei peritä maksua. Selvityksen yhteydessä mahdollisesti ilmenevien epäkohtien korjaamisen vuoksi tehtävästä lisävalvonnasta peritään kuitenkin maksu.
- Tarkastuskäynnin yhteydessä tehtävästä näytteenotosta ei peritä erillistä maksua. Toiminnanharjoittaja vastaa näytteiden analyysikustannuksista.
- EU:n ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievän elintarvikehuoneiston valvonnasta, siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa, peritään maksu.
- Teurastamojen, leikkaamojen ja maidontuotannon valvontaan sekä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen ja markkinoille saattamisen valvontaan sovelletaan valvonta-asetuksen (625/2017) säädetyjä vähimmäismaksuja.
- Erikseen suoritetuista asiakirjatarkastuksista toimistolla peritään maksu käytetyn työajan mukaan.

TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	25
1.1 VOIMAVARAT.....	25
1.2 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY	26
1.3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2025.....	27
1.4 KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVA NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN	30

1 JOHDANTO

Terveydensuojelulain (1994/763) tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain (1994/763) mukaan päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on kunnilla. Terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki ja valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma.

1.1 Voimavarat

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on terveydensuojelun valvontaan käytettävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 5. Terveydensuojeluvalvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpä-nos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkas-tukset (uusintatar-kastukset huomi-oitu)	Suunnitellut näyt-teenotot (htpv/vuosi)/näyt-teenottojen määrä	Suunnitelmal-linen osuus
Ympäristöterveys-tarkastajat (4,5 htv)	956	198 (208)	30/ 770	238 htpv (25 %)

Terveydensuojelun valvontaan resursseja voidaan suunnata noin 41 % terveysvalvonnan kokonais-resursseista. Terveydensuojeluun varatuista resursseista suunnitelmalliseen terveydensuojelun valvontaan voidaan suunnata noin 25 %.

Suurin osa talous- ja uimaveden näytteenotoista on ulkoistettu ja ympäristöterveystarkastaja ottaa vain vesien uusinta- ja asiakasvalitusnäytteet.

Suurin osa terveydensuojelun kokonaistyöpanoksesta menee akuuttiin valvontatyöhön, jota ei voi etukäteen suunnitella (taulukko 3). Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävissä olevia resursseja ei voida arvioida tarkasti, sillä akuuttien valvontatehtävien määrä vaihtelee suuresti. Suunnitelmallisen valvonnan resurssivaje on sitä suurempi, mitä enemmän tulee akuutteja tehtäviä. Riskinarviointi ja vuosittainen tarvittava työpanos 2025 on esitetty liitteessä 2.

1.2 Tarkastusten sisällön määrittely

1.2.1 Tarkastuksen tavoitteet

Terveydensuojelulaisissa (1994/763) kunnan terveydensuojelun valvontaviranomaiselle säädettyihin valvontatehtäviin perustuen suunnitelmakaudella 2025–2028 tehtävien tarkastusten tavoitteena ja tarkoituksena on:

- selvittää terveysvaaran tai haitan esiintyminen eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joista johtuen terveyshaitta voi syntyä
- antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet
- suorittaa aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti myös mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

1.2.2 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Useimmat terveydensuojelulain valvontakohteet ovat terveydensuojelulain (1994/763) 13 §:n mukaan ilmoituksenvaraisia. Ympäristöterveystarkastaja käsittelee ilmoituksen, tekee todistuksen ilmoituksen käsittelystä ja tekee tarvittaessa terveydensuojelulain (1994/763) 45 §:ssä tarkoitettua tarkastusta. Tämän jälkeen kohde tulee pääsääntöisesti suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi. Osa ilmoitusvelvollisista valvontakohteista on kuitenkin sellaisia, että niitä ei tarvitse ottaa suunnitelmallisen valvonnan piiriin, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan ilmenneen tarpeen mukaan. Ratkaisu siitä, otetaanko kohde säännöllisen valvonnan piiriin vai ei, tehdään paikallisen riskinarvioinnin ja Valviran antaman ohjeistuksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut lausunnon terveydensuojelulain soveltamisesta kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Lausunnon mukaan kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa toiminnan turvallisesti järjestämiseksi. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Jos kotona tehtävästä terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on aiheutunut tai epäillä aiheutuvan terveyshaittaa voi viranomainen asukkaan luvalla tehdä tarkastuksen kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Asukkaan tahdon vastaisesti tarkastus voidaan tehdä viranomaisen kirjallisesta määräyksestä vain niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on perusteltu syy epäillä vakavaa terveyshaittaa. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilat on rajattu kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolelle.

1.2.3 Tarkastusten tarkempi määrittely

Terveydensuojelulain (1994/763) mukaiset valvontakohteet tarkastetaan siten, että tarkastus kattaa oleelliset terveydensuojelun näkökohdat. Tarkastus voidaan rajata kohteessa tiettyyn toimintoon tai asiaan. Tarkastuksesta laaditaan laatu- ja toimintakäsikirjan mukainen tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteelle sekä tarkastuskohteen ylläpitäjälle. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä, tarkastuskertomukseen merkitään selkeästi, minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä tehty tarkastus sisältää. Tarvittaessa suoritetaan uusintatarkastus.

1.3 Terveydensuojelun valvonnan toteutuminen vuonna 2025

Tarkastusmäärä vuodelle 2025 on esitetty liitteessä 2. Riskinarviointi on tehty valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman 2025–2028 mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Tarkastustiheyden mahdollisesta vähentämisestä huolimatta valvontaohjelman painopisteinä olevat kohteet on tarkastettava sinä ajanjaksona, jona ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

1.3.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen terveydensuojeluvalvonta suoritetaan liitteen 2 mukaisesti.

Terveydensuojeluvalvonnan painopisteet 2025:

- Talousvesivalvonnan uudet sisällöt
- Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa
- Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Alueellinen viranomaisyhteistyö
Hyödyt mm.
 - toiminnanharjoittajien tasapuolinen kohtelu
 - palveluiden sujuvuus
 - tehtävien ja roolien selkeytyminen
 - tiedonkulun varmistuminen, kokemusten jakelua ym
- Riskienhallintasuunnitelmat
 - valvotaan että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista.
- Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
 - Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskiarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja valmistumiselle on 12.1.2029. Toimenpiteenä on ensisijaisesti neuvojen antamalla.

Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa.
- Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteisön ja ennakoinnin edistäminen.

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Ohjelmakaudella valvonnassa kiinnitetään huomioon seuraaviin asioihin:

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen.
- Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa
- Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- Ympäristöterveydenhuolto on aktiivisena vaikuttajana eri suunnitelmissa ja hankkeissa.
 - tavoitteena on, että terveyshaittojen arviointi sisältyy kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon, mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusten arviointimenetelyt ja rakennusluvat.
- Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä
 - varautuminen häiriötilanteisiin, suunnitelmien yhteensovittaminen kuntien ja muiden viranomaisien kanssa sekä yhteiset harjoitukset.
 - terveyshaittaepäilyn selvittäminen muiden viranomaisien kanssa, esim. savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen jne.
 - osallistuminen sisäilma- ja epidemiaselvitystyöryhmiin sekä yhteistarkastuksiin.

Talousveden laadun valvonta

- STM:n asetuksen 1352/2015 mukaisten vesilaitosten toimittaman veden laadun valvontaa suoritetaan laadittujen valvontatutkimusohjelmien mukaisesti.
 - Talousveden valvonnan vesinäytteenotto on ulkoistettu.
- Valvontatutkimusohjelmat päivitetään tarvittaessa, kuitenkin viiden vuoden välein, yhteistyössä vesilaitosten kanssa.
- Vesilaitokset tarkastetaan vuosittain tai riskiarvioinnin perusteella. Suunnitelmakauden aikana valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen yhteydessä käydään läpi vesilaitoskohtaisia riskinarvioiteja ja riskinhallintatoimenpiteitä (Water Safety Plan WSP).

Uimaveden laadun valvonta

- Yleisten uimaveden laatua valvotaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti.
- Yleisten uimarantojen uimarantaveden laatua valvotaan STM:n asetuksen (177/2008) tai STM:n asetuksen (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta mukaisesti.

Uimahallien valvonta.

Uimahallien tilat valvotaan STM:n asetuksien 315/2002 ja 1350/2006 mukaisesti.

- Uimaveden laatua valvotaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti.
- Uimahallit tarkastetaan Valviran ohjeen 2/2017 ja STTV:n oppaita 3:2008 mukaisesti

1.3.2 Muu valvonta

Vesiepidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely

- Vesiepidemioiden ja asiakasvalitusten käsittely aloitetaan aina heti, kun epidemiaepäily tai valitus on saatu tiedoksi. Selvitykset ja valvontatoimet (mm. näytteenotto, desinfiointikehotus) toteutetaan viivytyksettä.
- Jos kyseessä on vesiepidemia, ympäristöterveysvalvonta tekee epäilyilmoituksen THL ja Ruokaviraston yhteiseen tietojärjestelmään (Rymy-ilmoitus).
- Epidemiassa tai epäilytilanteessa noudatetaan epidemiaselvitystyöryhmän toimintaohjeistoa.
- Epidemiaselvitystyöryhmään kutsutaan kyseessä olevan vesilaitoksen vastaava henkilö.
- Vesiepidemiasta tiedottamisen ja ohjeistuksen antamisen väestölle on oltava nopeaa ja riittävän tehokasta ja sen on tavoitettava kaikki vedenkäyttäjät. Tiedotus tehdään viestintäsuunnitelman mukaisesti.
- Ympäristöterveysvalvonta valvoo puhdistus- ja desinfiointitoimia ja tehostettua näytteenottoa jatketaan, kunnes epidemiatilanne on ohi.
- Epidemian päätyttyä laaditaan selvitysilmoitus THL:n ja Ruokaviraston yhteiseen tietojärjestelmään.

Asumisterveysasioiden käsittely

- Asunnontarkastuksia tehdään pyydettyäessä terveyshaittojen selvittämiseksi ja poistamiseksi.
- Asunnontarkastukset liittyvät mm. sisäilman laatuun, mikrobi- ja kosteusvaurioihin, meluhaittoihin, asuntojen likaisuuteen tai huonokuntoisuuteen, ilmanvaihdon puutteellisuuteen, lämpötilaan ja hajuihin.
- Tarkastuksesta laaditaan laatu- ja toimintakäsikirjan mukainen tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteeseen.
- Todettujen epäkohtien poistamiseksi annetaan neuvoja ja korjauskehotuksia. Hallinnollisia pakkokeinoja terveyshaittojen poistamiseksi käytetään tarvittaessa.
- Kuntalaisille ja kiinteistöjen omistajille annetaan neuvontaa ja ohjausta asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Neuvonta on pääasiassa puhelinneuvontaa asiakkaiden yhteydenottoihin liittyen. Ensitarkastuksessa annetaan tapauskohtaisia ja pitemmälle meneviä ohjeita ja päätetään jatkotoimenpiteistä läsnäolijoiden kesken (terveystarkastaja, asukas ja kiinteistön omistaja).

Todistukset alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta (laivatarkastus)

- Valvira on nimennyt Kokkolan sataman yhdeksi WHO:n kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 §:ssa tarkoitettuja todistuksia myöntäväksi satamaksi.
- Kunnan terveydensuojeluviranomainen tarkastaa aluksen terveyssäännösten liitteen mallin mukaista tarkastuslomaketta käyttäen ja myöntää todistuksen.

Taulukko 6. Terveydensuojeluvalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Asumisterveyteen liittyvät tarkastukset	30-50	80-100
Laivatarkastukset	15-30	10-20
Muut tarkastukset	5-10	5-10
Lausunnot	80-100	90-120
Ilmoitusten käsittely	30-40	10-30
Mittaukset	5-10	5-10

Näytteenotot	50-80	20-40
Tiedotteet	0-10	0-5
Koulutukset	8 pv/hlö	30-35
Muut hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakasneuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lainsäädännön seuranta jne.)		400-500
YHTEENSÄ		650-870

1.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen

Valvonta tukeutuu näytteenottoon ja näytteiden analysointiin akkreditoitussa laboratoriossa. Terveysturvallisuudessa ja sen perusteella annetuissa alempiasteisissa säädöksissä on määritelty tarvittavat talous- ja uimavesien näytemäärät ja niistä tehtävät tutkimukset. Muu näytteenotto perustuu riskinarviointiin ja valvontaa suorittavan viranomaisen harkintaan.

1.4.1 Talousvesi

Talousoveden osalta näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan vesilaitoskohtaisten valvontatutkimusohjelmien mukaisesti, seuraavia säädöksiä noudattaen:

- STM:n asetus (1352/2015) talousoveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousoveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

1.4.2 Uima-allasvesi

Uima-allasvesien osalta näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan kohdekohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti, seuraavaa säädöstä noudattaen:

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.

1.4.3 Uimarantavesi ja talviuintipaikat

Yleisten uimarantojen osalta uimarantavesien näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan STM:n asetuksen (177/2008) mukaisesti.

Pienten yleisten uimarantojen osalta uimarantavesien näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan STM:n asetuksen (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta mukaisesti.

Talviuintipaikoilta otetaan uimavesinäytteet säännöllisesti talvisin käyttäjämäärän mukaan (1-3 krt, marras-huhtikuussa).

1.4.4 Poikkeavat tulokset

Jos talous- tai uimaveden näytteestä löytyy poikkeava analyysitulokset, toimitetaan laatuvarmistuksen ja häiriötilannesuunnitelman mukaisesti.

Lähtökohtaisesti on selvítettävä, liittyykö ylitykseen terveyshaittoja. Jos ylitykseen voi liittyä terveyshaittoja, annetaan määräys korjaaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä ja tarpeelliset ohjeet ja määräykset terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

TUPAKKA JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	33
1.1 MYYNIN LUVANVARAISUUS.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.33
1.2 VOIMAVARAT.....	
1.3 TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY	32
1.4TARKASTUKSEEN KESKIMÄÄRÄISESTI KÄYTETTÄVÄ AIKA.....	34
1.5TUPAKKALAIN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2025.....	34
1.6.KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVA NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN	
38	

1 JOHDANTO

Tupakkalain (549/2016) tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. STM on esittänyt tavoitteeksi käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä.

Tavoitteen saavuttamiseksi tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Tupakkalakiin (549/2016) on tulossa muutoksia, kun hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi tulee voimaan ja savuttomat nikotiinituotteet (ns. nikotiinipussit) otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin.

Tupakkalain valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat tupakkalaki (549/2016) ja valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma. Tupakkalain (549/2016) 84 §:n mukaisesti valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Lääkelain (395/1987) valvonta koskee nikotiinivalmisteiden säilyttäminen ja myyntiä. Nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä.

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat:

- tupakointilalliset ravintolat ja ravitsemisliikkeet
- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain (549/2016) mukainen tarkastus.

1.1 Myynnin luvanvaraisuus

Elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ilman vähittäis- tai tukkumyyntilupaa. Vähittäis- tai tukkumyyntilupa myönnetään sille, joka on esittänyt hyväksyttävän omavalvontasuunnitelman ja tupakkalain säännökset täyttävän selvityksen tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden sijoittelusta myyntipisteessä ja jonka myynnin valvontajärjestelyt ovat riittävät. Luvasta peritään kunnan vahvistaman taksan mukainen maksu.

Myyntirikkomuksesta voidaan elinkeinonharjoittajalle asettaa sakkorangaistus tai myyntilupa voidaan peruuttaa määräaikaisesti tai pysyvästi. Myyntiluvan pysyvän peruuttamisen jälkeen uusi myyntilupa voidaan myöntää hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua. Kunnan on ilmoitettava Valviralle myyntiluvan myöntämisestä, peruuttamisesta, myyntirikkomuksista ja myynnin lopettamisesta. Valvira ylläpitää vähittäis- ja tukkumyyntiluparekisteriä.

1.2 Voimavarat

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella on tupakka- ja lääkelain valvontaan käytävissä voimavaroja seuraavasti:

Taulukko 7. Tupakka- ja lääkelain valvontaan käytettävissä olevat resurssit.

Henkilöstö	Kokonaistyöpanos (htpv/vuosi)	Suunnitellut tarkastukset	Suunnitelmallinen osuus
Ympäristöterveys tarkastajat (0,1 htv)	28	36	15 htpv (54 %)

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan resursseja voidaan suunnata noin 1,2 % terveysvalvonnan kokonaisresursseista. Tupakkalain valvontaan varatuista resursseista suunnitelmalliseen valvontaan voidaan suunnata noin 54 %. Tupakka- ja lääkelain mukaiset tarkastukset tehdään pääosin elintarvikevalvonnan yhteydessä. Lääkelainmukaiset tarkastukset tehdään ainoastaan tarvittaessa.

Riskinarviointi ja tarvittava vuosittainen työpanos vuodelle 2025 on esitetty liitteessä 3.

1.3 Tarkastusten sisällön määrittely

1.3.1 Tarkastuksen tavoitteet

Tupakkalain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen lainmukaisuus. Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan säännösten vastaista toimintaa, viranomaisen voi opastaa ja kehottaa korjaamaan tilanteen. Jos tämä ei riitä, säännösten vastainen toiminta voidaan kieltää ja asettaa tarvittaessa uhkasakko kiellon tehosteeksi.

Tupakoinnin aiheuttamia haittoja ehkäistään parhaiten rajoittamalla uusien tupakoitsijoiden määrää. Käytännössä tupakoinnin aloittaminen ja tupakoinnin muodostuminen säännölliseksi tavaksi tapahtuu melko nuorena, jo ennen kuin on saavutettu tupakan ostamiseen oikeuttava ikä. Juuri tässä vaiheessa on ennaltaehkäisevillä toimilla eniten terveyttä edistävä kokonaisvaikutus. Tupakkalain(2016/549) säännöllinen valvonta ehkäisee nuorten tupakointia vaikuttamalla tupakan saatavuuteen ja kysyntään sekä tehostaa nuorison tupakoinnin rajoittamiseksi asetettujen tupakointikieltojen valvontaa.

1.3.2 Tarkastuksen sisällön yleinen määrittely

Tarkastus kohdistetaan tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan tiedoksi tarkastuskohteelle sekä tarvittaessa muille viranomaisille. Tarvittaessa suoritetaan uusintatarkastus.

1.3.3 Tupakan myyntipaikan tarkastus

Tupakkatuotteiden, tupakkajäljitelmiä ja tupakointivälineiden mainonta ja muu myyninedistäminen on kielletty kokonaan tuotteiden myyntipisteissä. Tästä syystä tupakan myyntipaikoissa tarkastetaan aina myös mainonta ja muu myyninedistäminen sekä tupakkatuotteiden (esim. sikarit, savukkeet, piipputupakka) että tupakkajäljitelmiä (esim. savukeaskia muistuttavat suklaamakeiset) osalta. Pakkauksen esillepano, kuvitus ja tekstit ovat osa kuluttajiin kohdistuvaa myyninedistämistä, joten niitä arvioidaan tupakkalain mainontasäännösten nojalla. Tarkastuksilla kiinnitetään erityisesti huomiota alaikäisiin, nuoriin ja muihin ns. heikkoihin kuluttajaryhmiin kohdistuvaan myyninedistämistoimintaan.

Tupakan myyntikiellon noudattaminen, omavalvonta sekä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden mainontakiellon noudattaminen tarkastetaan yksikön laatujärjestelmän tarkastuslomakkeen avulla.

1.3.4 Myynnin omavalvonta

Tupakan myynnin omavalvontaa tarkastettaessa kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipisteessä ja automaattisissa myyntilaitteissa on Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (593/2016) 2 §:n mukainen, asiakkaiden hyvin havaittavissa oleva seuraava terveysvaroituksen sisältävä ilmoitus:

”Tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti alle 18-vuotiaalle on kielletty.”

Myyntipaikoissa tarkastetaan erityisesti, että em. terveysvaroituksen sisältävä ilmoitus on näkyvästi esillä. Esimerkiksi näytävä K-18 -merkintä ei korvaa em. lakisääteistä tekstiä. Jos myyntipaikoissa on muita, esimerkiksi erillisiä henkilöpapereiden näyttämiseen kehottavia opasteita, nämä eivät saa viedä päähuomiota myyntikieltoilmoitukselta, eivätkä ne saa olla esitystavaltaan esimerkiksi mainonnallisia tai alaikäisiä erityisesti kiinnostavia.

Nyrkkisääntönä voidaan todeta, että lakisääteinen myyntikieltoilmoitus on selvästi havaittavissa silloin, kun ilmoituksessa käytetty kirjasinkoko on vähintään yhtä suuri kuin vapaaehtoisen tai mahdollisen muun opasteen, esim. henkilöpapereiden näyttämiseen kehottavan opastetekstin yhteydessä käytetty suurin kirjasinkoko.

STM:n omavalvontasuunnitelmamääräyksen (määräyskokoelma Dnro 1999:53) mukaan tupakan myyntikieltoa koskevassa ilmoituksessa voi olla lisäksi lause: ”Nuori henkilö varaudu todistamaan ikäsi”. Kehotus näyttää henkilöpaperit ei kuitenkaan korvaa em. lakisääteistä ilmoitusta, joka sisältää terveysvaroituksen.

Omavalvontasuunnitelmassa tulee olla ohjeistus myyjille nuoren henkilön iän tarkastamisesta ja kirjauksesta sekä menettelystä ongelmatilanteissa. Omavalvonnan vastuuhenkilö tulee olla nimetty.

1.3.5 Etämyynnin ja markkinointikiellon valvonta

Valvontayksikkö valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista myös etämyynnin osalta. Toimivaltainen kunta määrätty etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan.

Valvira ja valvontayksikkö valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa. Tehokkaan valvonnan edellytys on, että Valvira saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointitoimista, jotka on todettu laaja-alaisesti.

1.3.6 Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Valvontayksikkö valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli valvontayksikkö havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastainen, on siitä ilmoitettava viivytystä Valviralle.

1.3.7 Nikotiinivalmisteiden myyntilupa

Elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa nikotiinituotteita ilman vähittäismyyntilupaa. Vähittäismyyntilupa myönnetään sille, joka on toimittanut selvityksen nikotiinituotteiden sijoittelusta myyntipisteessä ja jonka myynnin valvontajärjestelyt ovat riittävät. Luvasta peritään kunnan vahvistaman taksan mukainen maksu.

1.3.8 Nikotiinivalmisteiden valvonta

1.2.2006 voimaan astuneen lääkelain muutoksen myötä tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuja nikotiinivalmisteita on saanut myydä apteekkien lisäksi tupakkaa myyvistä kaupoista, huoltoasemilta ja kioskeista. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntin valvonnan osalta lääkelaisissa viitataan tupakkalakiin. Vaikka voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole vaatimusta nikotiinivalmisteiden valvonnan sisällyttämisestä kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan, on ko. valmisteita koskeva osio sisällytetty tähän suunnitelmaan.

Kunnan tulee valvoa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. Nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä. Nikotiinivalmisteet valvotaan ainoastaan epäilytilanteissa tai tarvittaessa.

1.4 TARKASTUKSEEN KESKIMÄÄRÄISESTI KÄYTETTÄVÄ AIKA

Tupakkalain mukaiseen tarkastukseen käytettävän ajan määrittelyssä on otettu huomioon se, että tupakkalain säännöllinen valvontaa suoritetaan osana kohteessa tehtävää elintarvikelain mukaisten kohteiden tarkastusten yhteydessä.

1.5 TUPAKKALAIN VALVONNAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2025

1.5.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallinen tupakkalainvalvonta suoritetaan liitteen 3 mukaisesti.

Tupakkavalvonnan painopisteet 2025:

- Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
- Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljittävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa.
- Etämyynti
- Markkinointi
- Ehkäisevä päihdetyö
- Tupakointikieltojen valvonta, jos tupakointikielto laajenee yleisille rannoille ja lasten leikkikentille.

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta

Hallituksen esityksessä tupakkalain muuttamiseksi esitetään savuttoman nikotiinituotteen määrittelyn lisäämistä tupakkalakiin. Tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin terveystietoisuudet ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin.

Tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myynti valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden mm. ikäraja- ja pakollisten merkintöjen valvonta.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitteilyä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkauksien osalta erityistä huomiota siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitteilyä mahdollistava yksilöllinen tunnistus. Jäljitteilyä koskevien tietojen oikeellisuus tarkistetaan myös jäljitteilyjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta, jotta voidaan varmistua siitä, että toimitusketjussa mukana olevat toimijat ovat huolehtineet kirjaamisvelvoitteistaan. Tarkastuskohteena on sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus, että talouden toimijan omien tietojen oikeellisuus jäljitteilyjärjestelmässä.

Tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäiseminen alueellisesti ja valtakunnallisesti edellyttää laitton kaupan ehkäisemistä paikallisesti. Yhteistyö viranomaisten välillä korostuu etenkin tilanteissa, joissa sääntelyä ei ole noudatettu.

Jäljitteilyjärjestelmästä saatava tietoa hyödynnetään osana yksikön tekemää kohdekohtaista riskiarviota.

Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiinilainosten ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kieltä tulee tupakkalain muutoksella laajennettu koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Etämyynnin kiellon tarkoituksena on mm. vähennetään alaikäisten mahdollisuuksia hankkia tupakkalain alaisia tuotteita.

Valvontayksikkö valvoo etämyyntikiellon noudattamista. Toiminnan voidaan kieltää ja tehostaa kieltä uhkasakolla. Etämyyntikiellon rikkominen on peruste vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle.

Markkinointi

Valvonnassa kiinnitetään huomiota markkinointikieltoa koskevan sääntelyn noudattamiseen paitsi vähittäismyyntipaikoissa, myös myyntipaikkojen verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.

Valvonnan toteuttamisessa kiinnitetään huomiota viranomaisyhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkalain alaisiin tuotteiden markkinointikiellon valvontaan. Erityisenä suojeltavana ryhmänä on lapsia ja nuoria.

Ehkäisevän päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakkatuotteiden käytön vähentämisen.

Valvontayksikön tulisi tehdä yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä toimivien tahojen kanssa, sillä se mahdollistaa aikaisempaa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan tupakkalain (2016/549) alais-
ten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen.

Tupakkalakia valvova viranomais- tai valvontaviranomainen voi tuoda yhteistyöhön muun muassa asiantuntemuksensa tu-
pakkalain mukaisesta valvonnasta sekä ajankohtaista tietoa tupakkavalvonnassa esille tulleista asi-
oista ja kehityssuunnitelmista. Valvontaviranomainen voi vastaavasti saada päihteiden käytöstä ajan-
kohtaista ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan suunnata tehokkaasti
ja tarkoituksenmukaisesti.

Valviran ja AVI:n valvontaprojekteihin osallistuminen

- Valvontakaudella osallistutaan Valviran valtakunnallisiin ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallin-
toviraston alueellisiin valvontaprojekteihin.

1.6 Muu valvonta

Taulukko 8. Tupakkavalvonnan ei-suunnitelmalliset tehtävät

Tehtävä	Arvioitu määrä	Resurssitarvetta (htpv)
Hakemuksien käsittely	10-20	5-10
Tarkastukset TsL-mukaisissa kohteissa (koulut, päiväkodit jne.)	5-15	1-3
Asiakasvalitukset	0-5	0-5
Koulutukset	10-20	1-2
Muu hallinnolliset tehtävät (kokoukset, asiakas- neuvonta, työskentely sidosryhmien kanssa, lain- säädännön seuranta jne.)		7-19
YHTEENSÄ		14-39

1.7 KUNNAN TOIMESTA TAPAHTUVA NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN

- Ensisijaisesti käytetään aistihavaintoihin perustuvaa arviointia.
- Valvontaviranomaisen harkintaan perustuen mahdollisissa epäselvissä ja riitatilanteissa voi-
daan ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte aktiivikeräimellä.
- Ilman savupitoisuuden mittaus aktiivikeräyksenä vaatii perehtymistä näytteenottoon sekä näyt-
teenottolaitteiston ja keräimen hankkimista etukäteen esim. Työterveyslaitokselta.
- Aktiivikeräimellä otettavassa näytteenotossa noudatetaan Työterveyslaitoksen ohjeita.
- Valvontaresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta on tärkeää, että aktiivikeräysmene-
telmän käyttöön turvaututaan vain poikkeustilanteissa.

ELÄINÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2025–2028

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	40
1.2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	41
1.3 RESURSSITARPEEN KARTOITUS, VOIMAVARAT JA VASTAANOTOT ...	42
1.4 TIETOJÄRJESTELMÄT	45
1.5 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	46
1.6 MAKSUT	46
1.7 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONNAN TOIMEENPANO	47
1.8 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN TOIMEENPANO	56
1.9 OHJAUS	62
1.10 LAATU	63
1.11 SEURANTA JA RAPORTOINTI	63

1 JOHDANTO

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:ssä. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuonna 2026 (285/2023).

Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoituksista suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Suunnitelmassa verrataan eläinlääkintähuollolle asetettuja vaatimuksia ja valtakunnallisia tavoitteita Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella käytettävissä oleviin resursseihin. Suunnitelmaa käytetään apuvälineenä, kun yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuoltoa ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan käytännön toteutusta kehitetään.

Tavoitteena on varmistaa alueen eläintenpitäjien samanarvoinen asema suhteessa sekä eläinlääkäripalvelujen saatavuuteen että eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan koko yhteistoiminta-alueella. Suunnitelma sisältää eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat periaatteet ja tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet.

Suunnitelma on tehty Ruokaviraston laatiman valtakunnallista suunnitelmaa mukaillen (EHO 2015-2025). EHO on osa valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU) ja ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa. Ohjelma luo suuntaviivat aluevirastoissa ja kunnissa tapahtuvalle toiminnalle. Ruokavirasto tulkitsee lainsäädännön vaatimukset ja luo valtakunnalliset toimintaohjeet.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista.

Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto (Avi) valvoo lain täytäntöönpanoa ja noudattamista alueellaan ja ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista. Avi suorittaa myös itse eläinlääkintä-

huoltoon liittyvää valvontaa kuten otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Avi ohjaa kunnaneläinlääkäreitä lakisääteisesti vastustettavien eläintautien torjunnassa, vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto järjestää merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja peruseläinlääkäripalvelun osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja kysyntää vastaavasti.

Lisäksi Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto järjestää valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista, eläimistä saatavat sivutuotteet ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus maksetaan valtion varoista.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut kohdistuvat pääasiassa pieneläimiin ja hevosiin, mutta myös tuotantoeläimiä hoitavien yksityisten määrä on lisääntynyt. Yksityiset palveluntarjoajat vastaavat suurelta osin erikoiseläinlääkäritason palveluista, joita kunnatkin halutessaan voivat järjestää.

Taulukko 9. Muut palveluntarjoajat Keski-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella on:

Yksityinen tuottaja	eläinlääkäripalvelun	Praktiikka	Eläinlääkäri	Sijainti
Pieneläinklinikka Kokko-Vet Oy		Pieneläimet	1	kanta-Kokkola
Pohjanmaan pieneläinklinikka		Pieneläimet	1	kanta-Kokkola
Nikulan Eläinklinikka Oy		Hevoset, pieneläimet	9	Kaustinen
Krono-Vet Oy		Tuotanto- ja pieneläimet, hevoset	3	Kruunupyy
Lehmälääkärit, Keski-Pohjanmaa		Tuotantoeläimet	?	Keski-Pohjanmaa
Pieneläinvastaanotto, Kpedu,		Pieneläimet	1	Kannus
Evidensia, aloitusajankohta ??		Pieneläimet	3-6	Kokkola

1.1 Toimintaympäristö

1.1.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan valtio ostaa kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Näistä tehtävien hoitamisesta valtiolta on saatavissa korvausta. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostamisen jälkeen on perustettu kolme valvontaeläinlääkäriä virkaa tätä tarkoitusta varten.

Uutta eläinten hyvinvointilaki on astunut voimaan 1.1.2024.

Eläintautitilanne on säilynyt useampien viranomaisvoimien vastustettavien eläintautien osalta hyvänä, huolimatta viime vuosien eläintautiepidemioista, kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta ja eläintautitilanteen huononemisesta lähialueilla. Tilanteen muutokset korostavat erityistilanteisiin varautumisen tärkeyttä. Uudistettu eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan 2022. Uudistukset ovat lisänneet koulutus- ja ohjeistustarvetta merkittävästi.

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkettä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on

kuitenkin kasvava huolenaihe. Mikrobiläkkeiden eläinlajikohtaisen käyttötiedon kerääminen aloitettiin 1.4.2022. Nämä ovat lisänneet merkittävästi eläinlääkärien koulutustarvetta.

Valvonnalta edellytetään valvonnan suunnitelmallisuutta, valvontakäyntien seuranta, valvontatulojen raportointia ja analysointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaisten välillä. Valvonnan tietojärjestelmien ja rekistereiden tehokas käyttö myös paikallistasolla onkin edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asioinnin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT-strategian tavoitteisiin.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Keski-Pohjanmaan alueelle tyyppillistä on voimakas keskittyminen maidontuotantoon. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys on suuri. Lemmikkieläinten ja hevosten määrä on viimeisien vuosien aikana lisääntynyt merkittävästi. Kehitys asettaa haasteita myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle.

1.2 Resurssitarpeen kartoitus, voimavarat ja vastaanotot

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen resurssitarvekartoitus on esitetty liitteessä 4.

Eläinlääkäriresurssia on riittävästi, jos kaikki virkoja on saatu täytetyksi. Tällä hetkellä vajetta on valvontatehtävissä 2 virka. Virat ovat olleet avoimna haettavaksi useita kertoja. Ajoittain on kuitenkin saatu sijaisia avoimna oleviin virkoihin. Valvonta ja praktiikka ovat erillään toisistaan. Siinä tilanteessa, että valvonta- tai hygieenikkoeläinlääkäri viroissa ei ole viranhaltijaa, voidaan akuutti valvontatarve hoitaa siten, että valvontaa tekevä kunnaneläinlääkäri tulee eri päivistä kuin missä valvontakohde sijaitsee. Tällöin vältytään jääviysongelmilta.

Taulukko 10. Eläinlääkintähuollon resurssit.

VIRKA	HKL (HTV)
Hygieenikkoeläinlääkäri	1 (1)
Valvontaeläinlääkäri	3 (3)
Kunnaneläinlääkärit	12 (11,75)
Klinikkaeläinhoitaja	1 (1)

Eläinlääkäri viroista praktikkoeläinlääkäri htv on 11,75. Hygieenikkoeläinlääkäri sekä kolme valvontaeläinlääkäriä muodostavat valvonnallisen työryhmän. Tarkastukset tehdään pareittain, esim. maidontuotantotilan eläinsuojelukäyntiin voidaan yhdistää maidontuotantotilan hygienian valvontakäynti tai tarvittaessa eläinsuojelukäynnille voi lähteä kaksi valvontaeläinlääkäriä.

Valvontaeläinlääkäri tehtäviä hoidetaan pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärien toimesta, mutta tarvittaessa myös kunnaneläinlääkärien ja hygieenikkoeläinlääkäri toimesta. Suunnitelmallista eläinlääkäri suorittamaan elintarvikevalvontaa hoitaa hygieenikkoeläinlääkäri.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon henkilöstön toimivalta ja virkavastuu ovat voimassa koko yhteistoiminta-alueella. Henkilöstölle on hankittu virkakortit, joilla he voivat osoittaa olevansa toimivaltaisista koko alueella.

Kunnaneläinlääkärien vastuualueet ja toimipisteet on esitetty ympäristöterveydenhuollon nettisivuilla (www.kokkola.fi/ymparistoterveydenhuolto).

Vuosittainen tarvittava työpanos suunnitelmallisiin tarkastuksiin ja näytteenottoihin 2025 on esitetty taulukossa 12.

Tukipalvelut

Tukipalveluita ostetaan eläinlääkärivastaanotoille. Siivous- ja talonmiespalveluista on sovittu toimipisteiden vuokrasopimuksissa tai erillisellä sopimuksella.

Siivoustyön mitoituksesta on mahdollista muuttaa, mikäli toiminnassa tapahtuu muutoksia tai ostetun palvelun määrä tai taso ei ole riittävä.

Kanta-Kokkolan pieneläinvastaanotolla on klinikkaeläinhoitaja avustajana.

Vastaanotot ja varustelutaso

Praktikkoeläinlääkärien vastaanotot sijaitsevat Kokkolassa, Kälviällä, Toholammilla, Halsualla (30.6.2025 saakka) ja Vetelissä (uusi vastaanotto valmistuu 1.7.2025).

Praktikkoeläinlääkärien toimipisteet maakunnassa on varustettu lähinnä tuotantoeläinpraktiikkaa sekä vähäistä pieneläinten hoitoa varten. Verianalytiikka voidaan toistaiseksi tehdä Kokkolan, Kälviän ja Toholammin pieneläinvastaanotoilla, myöhemmin myös Vetelin vastaanotolla.

Kokkolan toimipisteen varustus on pieneläinpainotteinen, mm. röntgen, verianalysointilaitteet, hammas- huoltoyksikkö ym. Uudet vastaanottotilat on otettu käyttöön 5.9.2024 (yhteisvastaanotto 2-3 eläinlääkärille).

Vastaanottotilojen jääkaapit on varustettu hälytys- ja olosuhdeseurantajärjestelmällä.

Työpisteiden riskiarvioinnit pidetään ajan tasalla.

Taulukko 11. Eläinlääkärivastaanotot

TOIMIPAikka	OSOITE	HENKILÖKUNTA	HUOMAUTUKSET
Kokkolan eläinlääkärivastaanotto	Terminaalikatu 8, 67700 Kokkola	2 eläinlääkärinä, 1 klinikkaeläinhoitajana	
Kälviän eläinlääkärivastaanotto	Uusi Teollisuustie 5, 68300 Kälviä	3 eläinlääkärinä	
Toholammin eläinlääkäri vastaanotto	Hakatie 17, 69300 Toholampi	3 eläinlääkärinä	
Vetelin eläinlääkärivastaanotto	Juhanintie 2, 69700 Veteli	3 eläinlääkärinä	Uudet tilat 1.7.2025 alkaen osoitteella Kivihyppäntie XX, 69700 Veteli
Halsuan eläinlääkärivastaanotto	Pajutie 7, 69510 Halsua	1 eläinlääkäri	Toimintatilat irtisanotaan 1.7.2025 alkaen. Eläinlääkäri siirretään Veteliin vastaanottoon.

1.2.1 Henkilökunnan pätevyden ja osaamisen varmistaminen

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuoltoon työhön tulevan henkilön tulee esittää todistus pätevydestään ennen viran vastaanottamista. Eläinlääkäriin sijaiseksi kelpoisten eläinlääketieteen kandidaattien lista on saatavissa Ruokavirastosta (<https://www.ruokavirasto.fi/yrietykset/elainlaakarit/elainlaakarirekisterit>).

Perehdytys

Uusille praktikkoeläinlääkärille ja praktikkoeläinlääkäreiden sijaisille tarjotaan palkallinen perehdytysviikko siten, että uusi työntekijä on sivulla mukana seuraamassa vakituista praktikkoeläinlääkärinä. Sijaiset sijoitetaan yhteisvastaanottoihin, missä tukea vakituiselta eläinlääkäriltä on aina saatavissa.

Valvontaeläinlääkäreiden perehdytys tapahtuu lähtökohtaisesti toisen valvontaeläinlääkärin toimesta. Tehtävät hoidetaan lähtökohtaisesti pareittain ja näin perehdytys ja ohjeistus tapahtuu luonnollisesti vakituisen valvontaeläinlääkärin toimesta.

Uusi työntekijä käy sijaisuuden alkuvaiheessa (kahden viikon sisällä) läpi esihenkilön kanssa yksikön perehdytysaineistoa. Perehdytysaineisto sisällyttää Kokkolan kaupungin ja viran hoitamiseen liittyviä yleisiä asioita kuten esim. työterveydenhuolto, työsuojelua, palvelusuhdeasioita ym. Siinä yhteydessä selvitetään myös lisäperehdytystarpeista.

Koulutussuunnitelma

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreille täydennyskoulutussuunnitelma (liite 6) on yleisellä tasolla. Kukin eläinlääkäri valitsee itselle sopivat täydennyskoulutukset omaan tarpeen mukaisesti. Eläinlääkäreille on asetettu tavoitteeksi kahdeksan koulutuspäivää/eläinlääkäri/vuosi. Henkilöstö voi hakeutua koulutuksiin siinä määrin kuin tarvetta on ja sijaistilanne sallii praktiikasta poissa olon. Koulutuksiin osallistumista seurataan ja pyritään turvaamaan koko henkilöstön tasapuolinen koulutuksiin osallistuminen. Käydyistä koulutuksista saatu materiaali laitetaan sähköisessä muodossa kaikkien eläinlääkäreiden saataville organisaation sisäiseen verkkoon.

Laatujärjestelmä

Eläinlääkintähuolto on osa ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmästä. Ruokavirasto ja aluehallintoviraston valmiita asiakirjoja pyritään käyttämään aina kun sellainen on saatavissa. Jonkin verran näitä malliasiakirjoja on muokattu omiin tarpeisiin vastaavaksi. Laatujärjestelmä päivitetään vuosittain.

Henkilöstöpalaverit ja kehityskeskustelut

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreillä on työnjohdon kanssa 2-4 kertaa vuodessa eläinlääkäripalavereja, missä keskustellaan ajankohtaisista asioista ja käydään läpi yhteisiä menettelytapoja ja käytäntöjä. Yhteisesti sovitut menettelytavat arkistoidaan ja niistä tehdään tarvittaessa toimintaohje laatukäsikirjaan.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa pidetään suunnitelmallisia kehityskeskusteluja. Kehityskeskusteluissa saatua palautetta käytetään apuna organisaation kehitystyössä. Kehityskeskustelut pidetään kerran vuodessa koko henkilöstölle.

1.2.2 Yksityinen palvelutarjonta

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukaan kunnan on palvelun mitoitusta suunniteltaessa otettava huomioon yksityiset eläinlääkäripalvelut. Eläinlääkintähuoltolain 13 § edellyttää, että kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäripalvelua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina. Kunta voi eläinlääkintähuoltolain 17 §:n perusteella tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen kunnan velvollisuutena olevan peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäripalvelun tuottamisesta. Tuotantoeläinten terveydenhuollon resurssitarvetta kartoittaessaan kunnan on huomioitava yksityisten eläinlääkäreiden terveydenhuoltosopimukset.

Alueella on saatavissa jonkin verran yksityisiä eläinlääkäripalveluja lähinnä pieneläimille ja hevosille (kts 5.1, taulukko 9), mutta päävastuu eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta alueella on Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolla. Yhteistoiminta-alueen organisaatio ei ole solminut sopimuksia yksityisten toimijoiden kanssa mutta yksityisten eläinlääkäreiden kanssa tehdään kuitenkin epävirallista yhteistyötä.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto on tällä hetkellä järjestetty alueen kunnaneläinlääkäreiden toimesta siten, että kunnaneläinlääkärit tekevät terveydenhuoltoa kukin omalla toimialueellaan. Yksityisten palveluntarjoajien tekemiä terveydenhuoltosopimuksia on jonkin verran.

1.3 Tietojärjestelmät

Sähköisen asioinnin mahdollistaminen ja kehittäminen on tavoitteena valtakunnan eläinlääkintähuollossa. Valtakunnallisesti eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa käytetään useita tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistyksen (ETT) omistama ja ylläpitämä selainpohjainen ohjelma. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä. Naseva on kaikkien yhteistoiminta-alueen eläinlääkärien käytössä ja valtaosa alueen tiloista ovat liittyneet Nasevaan.

Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystuokitusjärjestelmät keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi. Sikava on yhteistoiminta-alueen eläinlääkärien käytössä ja alueen sikatilat ovat pääsääntöisesti liittyneet Sikavaan.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on käytössä useita toisiinsa liittyviä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Lisäksi tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään **TRACES**-järjestelmää.

Eläinlääkäreillä on mahdollisuus käyttää eläintenpitäjärekisteriä, lammas- ja vuohirekisteriä, haaskaruokintapaikkarekisteriä. Hygieenikkoeläinlääkäriillä ja valvontaeläinlääkäriillä on käyttäjäoikeudet eläintenpitokieltoarekisteriin ja tarvittaessa he ilmoittavat tiedot eteenpäin muille eläinlääkäreille.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreille on hankittu yhtenäiset eläinlääkäriohjelmistot ja tarvittavat tietotekniset laitteet. **Klini-Q eläinlääkäriohjelmaa** on aloitettu käyttää koko yhteistoiminta-alueella 1.1.2013 alkaen. Ohjelman kautta saadaan yhtenäiset tulosteet kummallakin kotimaisella kielellä ja suoritteiden seuranta on aiempaa helpompaa.

Elintarvikevalvonnassa käytetään 1.1.2019 alkaen valtakunnallista VATI-järjestelmää.

Kokkolan kaupungin IT-yksikkö hankkii ja ylläpitää kaikki ympäristöterveydenhuollon tarvitsemat IT-laitteistot ja ohjelmat. Viranomaispäätökset tehdään **Dynasty** ohjelmassa, mihin myös tarkastuskertomukset, viranomaispäätökset, lausunnot ym. viedään arkistoitavaksi.

Jos uusia tietojärjestelmiä otetaan käyttöön, on johdon huolehdittava siitä, että ohjelmien käytöstä järjestetään koulutusta, jotta henkilöstö saa riittävät taidot niiden käyttämiseen.

1.4 Yhteistyö ja viestintä

Hallintolain (434/2003) mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen. Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa.

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin. Viestinnän periaatteina tulee olla luotettavuus, avoimuus, tasapuolisuus ja nopeus.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolle on laadittu yhteinen viestintäsuunnitelma, missä tiedotusohjeistus ja organisaation vastuuhenkilöt on kuvailtu. Häiriötilannesuunnitelman liitteessä 5 on laboratorioden ja eri asiantuntijoiden yhteystiedot kattavasti esitetty. Häiriötilannesuunnitelmassa toiminta eri häiriötilanteessa on tarkempi kuvailtu toimintakorteissa.

Aluehallintoviranomaisiin ollaan yhteydessä päänsääntöisesti puhelimitse ja sähköpostilla, samoin muihin viranomaisiin. Virka-apupyynnöt poliisilta eläinsuojeluasioissa toimitetaan sähköpostilla ja akuutissa tilanteessa asioidaan hälytyskeskuksen kautta. Virka-apupyynnöstä on kuvailtu tarkemmin laatujärjestelmässä. Häiriötilanneviestintä on kuvailtu viestintäsuunnitelmassa.

Eläinlääkintä-, poliisi- ja syyttävöviranomaisten välinen hyvä yhteistyö on tärkeää ja pidetään säännöllisiä palaverieita vuosittain.

1.5 Maksut

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 5. luvussa ja eläinlääkintähuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:ssä.

Kunnan valvontaviranomaisen on vahvistettava kunnalle mahdollisesti perittävien klinikkamaksujen ja keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävien maksujen suuruudet. Keski-Pohjanmaan Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on hyväksytty lautakunnan kokouksessa 22.5.2024 § 22. Alkutuotannon hygieniavalvonnasta ja laitosten valvonnasta Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto laskuttaa taksan mukaisesti. Valvontaeläinlääkärien tekemästä työstä ei laskuteta asiakkaita vaan sen työn kustannukset peritään sovitusti Aluehallintovirastosta.

Klinikkamaksuja yhteistoiminta-alueella on otettu käyttöön 1.1.2021 alkaen.

Yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärit soveltavat kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaista kunnaneläinlääkäritaksaa laskuttaessaan asiakkaita. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveyslautakunnan hyväksymässä ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on määritelty tuntihinta, millä eläinlääkärien työtä voidaan myydä yhteistoiminta-alueen organisaation ulkopuolelle. Eläinlääkintähuoltolain 15 § mukaisista valvontatehtävistä maksetaan kunnaneläinlääkärille palkkaa valvontaan käytettyjen tuntien mukaisesti mukaan lukien matkoihin käytetty aika 40 €/ alkava puoli tuntia Kokkolan kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti (KH 21.12.2009 § 763).

Korvaukset karjanomistajalle

Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaan kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Varmistaakseen sen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeuden lakisäätteisten peruspalvelujen käyttäjinä, voi kunta

asettaa tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoida eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta. Ympäristöterveyslautakunta on kokouksessaan 17.5.2011 § 30 vahvistanut yhtenäisen subventiokäytännön koko yhteistoiminta-alueelle.

1.6 Eläinlääkintähuollon valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintauti-, eläinsuojelu- ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan alue- ja paikallistasolla. Valvonnan suuntaamisessa pyritään riskiperusteisuuteen. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana.

Ruokaviraston asettamat painopisteet ja toimenpiteet vuodelle 2025 ovat:

PAINOPISTEET	TOIMENPITEET
Sivutuotteiden jäljittävyys.	Sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa. Valvotaan myös, miten laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita.
Turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta	Valvontayksikkö toteuttaa tarkastus- ja näytteenottokäynnit Ruokaviraston valtakunnallisen seurantasuunnitelman ja LSSAVI:n ohjeistuksien mukaisesti
Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen	Valvontayksikkö tarkistaa rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä.
Siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen	Valvontayksikkö toteuttaa tarkastuskäynnit MMA 316/2021 mukaisesti.

1.6.1 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Ruokavirasto toimittaa kansalliset valmiussuunnitelmat EU:n komissiolle ja laatii yksityiskohtaiset toimintaohjeet eläinlääkäreille helposti leviävien eläintautien varalta.

Läänineläinlääkäriellä on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella, ja Ruokavirastolla on vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta. Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa on yksi valmiuseläinlääkäri.

Aluehallintoviraston valmiussuunnitelmassa tulee olla suunnitelma eläinlääkintähuollon turvaamiseksi toimialueella taudinpurkauksen sattuessa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmissa on otettu huomioon myös eläintautiasiat, mutta käytännössä vakavaa eläintautiepäilyä johtaa aluehallintovirasto. Alueellisessa suunnitelmassa kuvataan lisäksi, miten varmistetaan, että kunnan tasolla on riittävä tietämys olemassa olevista valmiussuunnitelmista. Myös vuosittainen, helposti leviävien eläintautien varalta annettava koulutus ja koulutuksen kattavuuden varmistaminen kuvataan alueellisessa suunnitelmassa.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintutilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kunnaneläinlääkärille eläintutilaissa ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun laissa (441/2013) säädettyjen, tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä.

Eläintautien valvontaa suoritetaan tiloilla tavanomaisten sairauskäyntien yhteydessä tai aluehallintoviraston pyynnöstä. Ilman epäilyä tarkastuksia tehdään vain terveysvalvontaohjelmiin kuuluvilla tiloilla. Eläinten omistajat ovat velvollisia ilmoittamaan eläinlääkärille epäillessään eläimen sairastuneen vakavaan tautiin. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat eläintaudeista raportoinnista omilla alueillaan.

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on päivitetty vuonna 2022-2023. Häiriötilannesuunnitelma käydään läpi vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Suunnitelma sisältää kaikki yhteistiedot eläinlääketieteellisistä riskeistä ilmoittamista varten.

Paikallisissa poikkeusoloissa tavanomaista toimintaa supistetaan ja keskitytään lähinnä akuutteihin tautitapauksiin, eläinsuojeluun ja kiireellisiin viranomastehtäviin. Valmius on tarkempi kuvattu häiriötilannesuunnitelmassa.

Tarttuvien eläintautien yhteydessä toimitaan läänineläinlääkäriin ohjeiden mukaisesti. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolla on valmiusohjelma ja tarvikevarasto tarttuvien eläintautien varalta.

Eläinlääkärit ylläpitävät eläintautien torjuntaan liittyvää osaamistaan osallistumalla Ruokaviraston ja AVIn järjestämiin koulutuksiin. Yhdellä yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärillä on valmiuseläinlääkäriin koulutus.

Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin ja muihin tarttuviin eläintauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa virkaeläinlääkäri. Epäily tarttuvan eläntaudin esiintymisestä voi syntyä joko tilalla tai laboratorioissa. Eläinlääkäri arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteiden ottamisesta tekee Ruokavirasto.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon kontaktipinta terveydenhuollon suuntaan on Soiten yhteydessä epidemiaselvitystyöryhmä, jossa ovat mukana terveysvalvonnan johtaja, hygieenikoeläinlääkäri, ympäristöterveystarkastajat ja tartuntataudeista vastaavat lääkärit ja hoitajat sekä vesilaitoksien edustajat. Epidemiaselvitystyöryhmä kokoontuu aina tarvittaessa mutta vähintään kerran vuodessa. Toimenpideohje epidemiaepäilyssä päivitetään vuosittain.

Eläinten tarttuvaa eläintautia epäillessä eläinlääkärit ottavat itsenäisesti yhteyttä läänineläinlääkäriin, yleensä puhelimitse. Yhteystiedot ovat vastaanottojen perehtymiskansioissa ja häiriötilannesuunnitelmassa.

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai vakuuttuu siitä, että eläin on sairastunut helposti leviävään tai vaaralliseen eläintautiin, ilmoittaa eläinlääkäri asiasta välittömästi läänineläinlääkärille. Ellei läänineläinlääkäri ole tavoitettavissa, eläinlääkäri ottaa yhteyden elintarviketurvallisuusvirastoon.

Jos eläinlääkäri epäilee tai vakuuttuu siitä, että eläin on sairastunut valvottavaan ja MMM asetuksessa 1010/2013 luettuihin eläintautiin, ilmoittaa hän sairaudesta viimeistään seuraavana arkipäivänä läänineläinlääkärille, ja ellei eläinlääkäri ole tavoitettavissa, otetaan yhteys elintarviketurvallisuuksivirastoon.

Muista eläintaudeista, jotka eivät ole tarttuvia, ilmoitetaan kuukausiraportissa. Kukin eläinlääkäri vastaa itse oman alueensa raportoinnista. Ruokavirasto on uusinnut tähän tarkoitukseen käytettävän lomakkeen, joka on sähköisenä Ruokaviraston verkkosivuilla.

Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esim. salmonella-tartunnat ja lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen. Tällaisten zoonoosien valvonta on kuvattu valtakunnallisessa elintarvikevalvontaohjelmassa (EVO).

Kunnaneläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä toimialueensa tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille on kirjattu maa- ja metsätalousministeriön asetukseen eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta (1010/2013).

Kunnaneläinlääkäri raportoi zoonoosien ilmenemisestä viimeistään seuraavana arkipäivänä aluehallintovirastoon ja terveysvalvonnan johtajalle tai hygieenikkoeläinlääkärille, joka ilmoittaa edelleen yhteistoiminta-alueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille (kts toimintaohje elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa).

Terveysviranomaisen puolestaan ottaa valtioneuvoston tartuntatautiasetuksen (146/2017) mukaisesti yhteyden eläinlääkäreihin zoonooseja epäiltäessä tai tavattaessa. Jos kyseessä on elintarvikeperäinen zoonoosi, kutsutaan tarvittaessa koolle ympäristöterveydenhuollon elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitysryhmä.

Terveysvalvontaohjelmat

Erikseen säädettyjä terveysvalvontaohjelmia ovat esimerkiksi lampaiden ja vuohien maedi-visnasekä scrapievalvontaohjelmat, kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmat sekä tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta. Terveysvalvontaohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Terveysvalvontaohjelmien tarkat kuvaukset sekä kustannusten korvattavuus löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti.

Kunnaneläinlääkärit kirjaavat ohjelmien piiriin liittyvät tai niistä eroavat tilat ja lähettävät tiedot edelleen aluehallintovirastoon. Valvontaeläinlääkäreillä on pääasiallinen vastuu terveysvalvontaohjelmiin kuuluvien käyntien toteutumisesta. Valvontaeläinlääkäri vastaa näytteenottoa koskevien raporttien toimittamisesta aluehallintovirastoon.

Taulukossa 12 on kuvailtu terveysvalvontaohjelmien pitopaikkakohteiden määriä ja valvonnan tarvetta. Valvontaeläinlääkärit tekevät myös tarkemmat kohdekohtaiset vuosittaiset valvontasuunnitelmat. Tilojen tarkastustiheys on vahvistettu eläintenpitopaikkojen statuksen mukaan.

Valvontatiedot viedään Dynasty ohjelmaan ja valvontaan kuuluvat asiakirjat säilytetään ympäristöterveydenhuollon TOS:in mukaisesti.

Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Jos alueella on vesiviljelylaitoksia, tulee kunnan myös suunnitelmassaan selvittää, että alueella on virkaeläinlääkäri, joka on perehtynyt vesiviljelylaitosten toimintaan. Tarkastuksissa käytetään Eviran tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kunnaneläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei riskialttiita kalanviljelylaitoksia ole, ainoastaan muutama luonnonravintolammikko. Nämä valvontatehtävät kuuluvat valvontaeläinlääkärille, jotka suorittavat valvonnan taulukon 12 mukaisesti.

Muu tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella muilta viranomaisilta tulevat tarkastus- tutkimus- ja näytteenottopyynnöt tulevat ympäristöterveydenhuollon kirjaamoon. Tehtävät jaetaan viranhaltijoiden kesken. Valvontaeläinlääkärit hoitavat pääsääntöisesti muuta tautiseurantaa.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Nautojen keinosiemennystoiminta

Nautojen keinollista lisäämistä säätelevät maa- ja metsätalousministeriön asetus sonnin spermalle asetettavista eläinten terveysvaatimuksista (6/EEO/2004) muutoksineen sekä maa- ja metsätalousministeriön yleiskirje nro 1/94 naudan alkioille asetettavista terveysvaatimuksista muutoksineen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella keinosiemennyskäyttöön myytyjen sonnivasikoitten tutkimuspyynnöt on tähän saakka lähetetty lähimmälle kunnaneläinlääkärille tai muulle karjanomistajan nimeämälle kunnaneläinlääkärille ja praktikkoeläinlääkäri on suorittanut eläimen tutkimuksen.

Sikojen keinosiemennystoiminta

Sikojen keinollista lisäämistä säätelee maa- ja metsätalousministeriön asetus sikojen koeasemille, karjuasemille ja karjun spermalle asetettavista eläinten terveysvaatimuksista (2/EEO/2007) muutoksineen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole näin vaativaa sikojen keinollista lisääntymistä tekevää toimijaa. Mikäli sellainen tarvitsisi eläinlääkäriä, viranomaistoimet tekisi alueen eniten sikoihin perehtynyt kunnaneläinlääkäri.

Hevosten keinosiemennystoiminta

Kunnan suunnitelmassa tulee kuvata hevosten alkionsiirtoon liittyvien kunnaneläinlääkärille kuuluvien valvontatoimenpiteiden toteuttaminen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella toimii useampi hevossiittola, toiminta on kansallista tasoa. Yhdellä siittolalla on vientilupa pakastesperman vientiin EU:n alueella. Toiminnanharjoittajilla on yhteistyösopimukset eri siittolaeläinlääkäreiden, suurin osa yksityisiä, kanssa itse keinosiemennystoiminnasta. Siittoloiden viranomaisvalvontaa hoitavat valvontaeläinlääkärit valvontasuunnitelman mukaisesti (taulukko XX). Siittolatoiminnasta on saatu listaukset aluehallintovirastosta mutta on luultavaa, että kaikki hevosten keinollista lisääntymistä harjoittavat toimipaikat eivät ole yhteistoiminta-alueen tiedossa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotealan laitosten hyväksyntä

Asetukset (EY) N:o 1069/2009 ja (EY) N:o 142/2011 sekä laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015 edellyttävät, että sivutuotteita käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Lisäksi viranomaisen on säännöllisin väliajoin suoritettava tarkastuksia ja valvontaa näissä laitoksissa.

Valvontaeläinlääkärit hyväksyvät teknisten tuotteiden varastointilaitokset, tilarehustamot, tilakohtaiset polttolaitokset ja osan teknisistä laitoksista. Laitosten hyväksymisistä ja hyväksynnän peruuttamisista on ilmoitettava välittömästi Ruokavirastoon. Hyväksyntätarkastuksista on tehtävä tarkastuskertomus.

Laitosten valvonta

Sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyjen laitosten valvontatiheys on säädetty em. ministeriön asetuksessa 850/2005. Ruokaviraston hyväksytyjen sivutuotealanlaitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo hyväksytyistä laitoksista ja niiden sijainnista. Kuluvan vuoden aikana tarkastettavat laitokset ovat siten huomioitavissa seuraavan vuoden valvontasuunnitelmissa. Aluehallintovirastot seuraavat kuntien valvontavelvoitteen toteutumista.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella sivutuotevalvontaa sekä sivutuotealan laitoksissa että turkistarhoilla suorittaa valvontaeläinlääkärit Ruokaviraston laatiman vuotuisen suunnitelman mukaisesti. Tarkastuskäynneistä laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Tarkastuksissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan. Sivutuotealan kohteita ja tarkastussuunnitelma on esitetty taulukossa 12. Elintarvikealan laitosten sivutuoteasioita on tarkastettu muun laitosvalvonnan osana.

Sivutuotteiden hautaaminen

Yhteistoiminta-alue on kokonaisuudessaan raatokeräilyn piirissä joten sivutuotteita ei ole tarvetta haudata. Jos näin tapahtuu (esim. yksittäinen kuollut vasikka), hautaamisesta on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri on valvottava alueellaan, että hän saa edellä mainitut ilmoitukset. Kunnaneläinlääkäri on pidettävä luetteloa ilmoituksista ja lähetettävä niistä yhteenveto läänineläinlääkärille vuosittain.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella eläinten (lähinnä nauta, hevonen, koira) hautaamisilmoituksia on tullut kunnaneläinlääkäreille. Selvitykset haudatuista nautoista tekee valvontaeläinlääkäri. Kansalaisilta tulleet ilmoitukset luonnosta löytyneistä eläimen raadoista ottaa vastaan valvontaeläinlääkäri. Tapaukset tutkitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Kunnaneläinlääkärit ohjaavat asiakkaiden toimintaa, esim. hautaaminen, hautaamisilmoitukset, haaskanpito.

Käsitlemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Aloitettaessa käsitlemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka alueella sivutuotteita tullaan käyttämään.

Kunnaneläinlääkäri, jonka alueelta sivutuotteet kerätään, on tarvittaessa tarkastettava sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Kunnaneläinlääkäri tulee lisäksi tehdä tarpeen mukaan tarkastuskäynnejä paikkoihin, joissa sivutuotteita käytetään. Kunnallisessa suunnitelmassa on huomioitava haaskarekisterin käyttöönoton edellyttämät toimet. Tarkastukset tulee ensisijaisesti kohdentaa toimijoihin, joiden aikaisemman toiminnan perusteella on olemassa viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Edellä mainittujen käyttöilmoitusten ja muiden käsitlemättömien sivutuotteiden aloitusilmoitusten koonti ja raportointi aluehallintovirastoihin on huomioitava suunnitelmassa.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on runsaasti pieniä sivutuotealan toimijoita johtuen turkistarhojen määrästä. Kohteiden määrä on kuvailtu liitteessä 5. Väliasteen laitoksia valvoo läänineläinlääkäri. Turkisrehusekoittamoja valvoo Ruokaviraston rehuosasto.

Tällä hetkellä yhteistoiminta-alue on kokonaisuudessaan raatokeräilyn piirissä. Tästä huolimatta kuolleiden eläinten hautaamista tapahtuu, eikä hautaamisilmoituksia tehdä. Jonkin verran on tehty tarkastuksia ja selvityksiä Ruokaviraston pyynnöstä kun nautarekisterin tarkastuksessa on löytynyt väärinkäytöksiä. Viranomaisvalvonta hoitaa valvontaeläinlääkärit, jotka tekevät kohdekohtainen val-

vontasuunnitelman koko alueelle. Sivutuoteasioissa on suuri merkitys tiedottamisella ja tiedonkeruulla. Lisäksi kunnaneläinlääkäreiden tulee valistaa alueensa eläintenpitäjiä oikeista toimintavoista.

Eläinten merkitseminen, rekisteröinti ja tuonti kolmansista maista

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontaa ei tehdä kunnallisesti, mutta jos kunnaneläinlääkäri havaitsee tilalle puutteita eläinten merkinnöissä, välitetään tieto aluehallintovirastoon ja ELY-keskukseen.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella tehtävät jaetaan viranhaltijoille, esim. jos paikkakunnalle on saapunut kolmansista maista eläin- tai tuote-erä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

Pääsääntöisesti pyydetyn tarkastuksen suorittaa valvontaeläinlääkäri, hänen poissa ollessaan lähin kunnaneläinlääkäri. Eläinten vientien ja tuontien suhteen ollaan tapauskohtaisesti yhteydessä aluehallintovirastoon, Ruokavirastoon, Maa- ja metsätalousministeriöön sekä Eläintautien torjuntayhdistykseen. Yhteistoiminta-alueella ei sijaitse matkustajasatamia, myös lentokenttä on niin pieni että suurempia eläinkuljetuksia suoraan yhteistoiminta-alueelle ei tule.

Tuonnit ovat yksittäisiä ja kunnaneläinlääkärit ja Eläinten Terveys ETT ry:n opastavat toimijoita. Mikäli yhteistoiminta-alueelle suuntautuvassa tuontierässä tai sieltä lähtevässä vientierässä on epäselvyyksiä, otetaan yhteyttä aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon ja pyydetään neuvoja.

Sisämarkkinatuonti ja -vienti

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakoilmoitukset Aviin. Läänineläinlääkäri lähettää ennakoilmoitukset tapauskohtaisesti eteenpäin valvoville eläinlääkäreille. Toteutuneiden tarkastusten raportointi tehdään TRACES-järjestelmässä täyttämällä valvontasio eli terveystodistuksen kolmas osio. Hyväksymättä jätetyistä eristä raportoidaan Ruokavirastoon. Tavoitteena on, että kaikki uudet tuojat tarkastetaan ensimmäisen tuonnin yhteydessä ja sen jälkeen vuosittain.

Jos saapunut erä ei täytä tuonnin ehtoja, lähetetään eläimet takaisin alkuperämaahan tai ne lopetetaan. Annettujen ohjeiden noudattamista seurataan esim. pyytämällä virka-apua tullilta, tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisien kanssa tai pyytämällä eläinten lopettamisen suorittaneelta eläinlääkäriltä todistus lopettamisesta.

Valvontaeläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Myös sen, että rekisteröinti on tehty ja voimassa kyseiselle erälle, jos se vaaditaan. Virkaeläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen.

Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri laatii mahdolliset koti- ja hyötyeläinten vientitodistukset, jos vastaanottava paikkakunta vaatii virkaeläinlääkäriin laatimia todistuksia. Lisäksi eläinlääkäri suorittaa terveystarkastukset. Viejä maksaa todistukset ja tutkimukset. Seuranta tapahtuu TRACES-järjestelmässä.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta, mutta selvittää vientiehdot itse. On varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkastavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Elävien eläinten tarkastukset tekee ja vastaanottavan paikkakunnan vaatimat todistukset laatii valvontaeläinlääkäri. Viejä kustantaa todistukset ja tutkimukset.

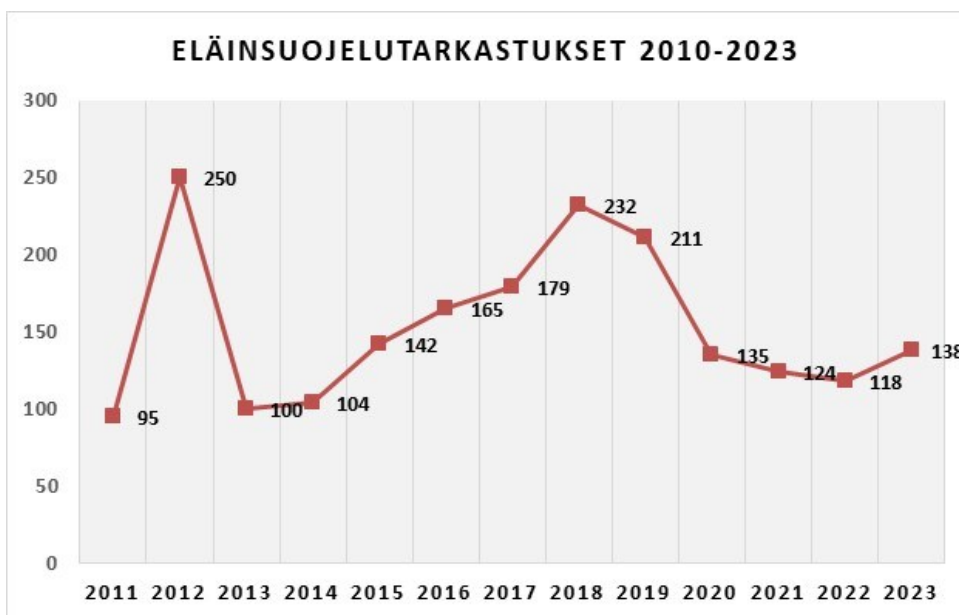
1.6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Alueellisten ja paikallisten eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti. Pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit ja poliisi valvovat eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista yhteistoiminta-alueella. Eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista myös kunnaneläinlääkärit ja terveystarkastajat voivat valvoa. Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla, aluehallintovirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla sekä aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tarkastuksen tekemiseen.

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaisissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat.

Ilmoituksenvaraiset toiminnot on kuvailtu taulukossa 12. Valvontatoiminnan kehittyessä rekisteri saadaan ajan tasalle ja toimijat tietoisiksi ilmoittamisvelvollisuudesta. Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, on poliisilla, kunnaneläinlääkärillä ja aluehallintovirastolla oikeus tarkastaa eläinkuljetus.

Ilmoitusten perusteella tehdään vuosittain n. 100-200 eläinsuojelutarkastuksia. Valvontaeläinlääkärit tekevät eläinsuojelulain 97 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä yhteistyötä praktikkoeläinlääkäreiden, poliisien ja tarvittaessa lomituspalvelun ja teurastamojen kanssa. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolla on erillinen sopimus EsL 97 §:n mukaista koirien, kissojen ja muiden pienkokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämistä varten. Sopimus ei koske tuotantoeläimiä tai hevoseläimiä.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastuksien määrän kehitys

1.6.3 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000) annetun lain 19 § mukaan aluehallintovirasto huolehtii toimialueellaan eläinlääkäreiden valvonnasta. Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen löydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla. Kunnalliseläinlääkäri saattaa joutua suorittamaan tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvontaa aluehallintoviraston määräyksestä, mutta ainoastaan jos hän ei normaalisti ole kyseisen tilan hoitava eläinlääkäri jolloin jääviyttä ei synny.

1.6.4 Tukivalvonta

Kunnallisesti ei suoriteta tukivalvontaa, mutta kunnallisen elintarvikevalvonnan seurauksena saattaa olla tukivalvonta tai sen laajennus. Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan viranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

1.6.5 Tarkastukset

Suunnitelmallista eläinlääkäriin tekemää kunnallista elintarvikevalvontaa ovat tällä hetkellä laitosten valvonta (hygieenikkoeläinlääkäri) ja maidontuotantotilojen hygieeniset tilatarkastukset. Näiden tarkastusten kohteet ja tarkastustiheydet on esitetty elintarvikevalvontasuunnitelmassa. Suunnitellut tarkastukset tehdään valvontasuunnitelman mukaisesti.

Maitohygieenisistä tilatarkastuksista valtaosa on valvontasuunnitelman mukaisia, mutta myös akuuttia valvontaa tehdään. Perusteena akuutille tarkastukselle voi olla esimerkiksi meijerin ilmoitus rajusta laatu-epäilyistä tai epäily eläinten hoidon hygienian puutteellisuudesta. Maitohygieenisistä tilatarkastuksesta tehdään tarkastuskertomus kolmena kappaleena; asianosaiselle, tarkastajalle sekä aluehallintovirastoon. Aluehallintoviraston kappale lähetetään skannattuna sähköpostilla. Mikäli asiassa on epäselvyyttä, neuvotellaan aluehallintoviraston kanssa asiasta joko puhelimitse tai sähköpostilla, asian kiireellisyydestä riippuen. Tarkastuskertomukset kirjataan VATI-järjestelmään.

Eläinsuojelutarkastukset kuuluvat valvontaeläinlääkäriin ja maitohygieeniset tilatarkastukset hygieenikkoeläinlääkäriin toimenkuvaan. Tietyissä tilanteissa on tarkoituksenmukaista, että kyseiset valvontaa tekevät eläinlääkärit tekevät tarkastuksen pitopaikkaan yhdessä ja yhtä aikaa. Eläinsuojelutarkastuksista suurin osa tehdään akuutisti, joko epäilyn tai ilmoituksen perusteella. Eläinsuojelutarkastuksesta tehdään tarkastuskertomus ja päätös, tarkastajalle, asianosaiselle, poliisiviranomaiselle sekä aluehallintovirastoon. Yleensä tarkastuskertomus lähetetään postin välityksellä. Eläinsuojeluasiassa suoritetaan eläinsuojelulain 83 § mukainen kuuleminen joko tarkastuksen aikana tai myöhemmin kirjallisesti. Kuuleminen dokumentoidaan, valmiita asiakirjamalleja kerätään laatuajankirjelmään. Asiakirjat viedään Dynastiin arkistoitavaksi. Eläimen omistajaa velvoittavat päätökset lähetetään postin kautta saantitodistuksella.

Eläimistä peräisin olevien sivutuotteiden tuotanto, kuljetus ja käyttö kuuluvat valvontaeläinlääkärien tehtäviin. Tätä valvontaa ohjaa Ruokavirasto ja aluehallintovirasto, ja osaa kohteita valvotaan sekä kunnallisesti että valtion eläinlääkärien toimesta.

Yhteistoiminta-alueen resurssikartoituslomake on esitetty liitteessä 4.

Taulukko 12. Eläinlääkintähuollon suunnitelmalliset tarkastukset/näytteenotot

Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastus- tai näytteenottojen tiheys /a	2025	2026	2027	2028
Terveysvalvontaohjelmat yhteensä	11		6	4	6	6
Salmonella	6	0,3-1	4	4	4	4
Maedi-Visna	5	0,3	2	0	2	2
Vesiviljelyohjelma	1	1	1	1	1	1
Hevosten keinosiemennystoiminta	2	0,3	0	2	0	0
Eläinsuojelu, yhteensä	60	0,2-1	23	23	23	23
Eläinhoitolat	7	1	7	7	7	7
Eläinkaupat	0					
Kennelit	1		vain epäilyssä			
Eläintarha	1	1	1	1	1	1
Hevostallit	51	0,3	15	15	15	15
Sivutuoteasetuksen mukaiset laitokset	35					
Väliasteen laitos	8					
Varastointilaitos, rehu	1					
Polttolaitos/tilakohtainen	5					
Käsittelylaitos	3					
Biokaasulaitos	2					
Kompostointilaitos	3					
Tekninen laitos	1					
Rehusekoittamo/Tilarehustamo	12					

1.7 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

1.7.1 Valtakunnalliset suositukset eläinlääkäripalvelun järjestämisestä

Kuntien järjestämien ja ostopalveluina hankkimien eläinlääkäripalvelujen on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia. Kuntien on seurattava palvelujen saatavuutta, riittävyttä ja laatua osana ympäristöterveydenhuollon laadunvalvontaa.

Peruseläinlääkäripalvelu

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen on järjestettävä **arkipäivisin virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu** asukkaiden kotieläimiä varten, sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka alueella. Muita kuin hyötyeläimiä varten palvelu on järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla. Kaikkia kunnan alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana eläinlääkäriin käynnin eläintenpitopaikassa mahdollistava peruseläinlääkäripalvelu.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan **hyötyeläimiä** ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet. Hyötyeläimiä eivät lain perustelujen mukaan ole seura-, harrastus- tai kilpailutoiminnassa käytettävät eläimet. Kuntaa ei ole velvoitettu järjestämään peruseläinlääkäripalvelua muille kuin hyötyeläimille jos yhteistoiminta-alueen yksityiset eläinlääkäripalvelut tyydyttävät kysynnän.

Erityisesti hevosten suhteen jako hyötyeläimiin ja ei-hyötyeläimiin on ongelmallinen. Käytännössä kunnan on syytä varautua tuottamaan peruseläinlääkäripalvelu alueensa hevosille.

Eläinlääkintähuoltolain perusteluissa on hyötyeläimiksi luokiteltu matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskoulujen hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoirat sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä. Nämä eläimet ovat tällöin myös **subventiökäytännön** piirissä.

Tällä hetkellä ei kunnaneläinlääkäreiden erikoistumista alueen sisällä ole koettu tarpeelliseksi. Jonkin verran eläinlaji- tai erityishoitokohtaisia painotuksia on olemassa lähinnä henkilökohtaisista mielipiteistä johtuen. Valvontatehtäviä on kuitenkin erotettu praktiikasta, myös praktikkojen keskinäisessä työnjaossa sekä ajanvarausperiaatteella hoidettavien tehtävien kuten terveydenhuollon eriyttämisellä akuuttipraktiikasta.

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto pystyy tarjoamaan ainoastaan perustason eläinlääkäripalveluja kunnaneläinlääkäreiden toimesta koko yhteistoiminta-alueella. Erikoiseläinlääkintäpalveluja yhteistoiminta-alue ei tuota, eikä yhteistoiminta-alue ole solminut sopimuksia yksityisten eläinlääkintäpalvelujen tarjoajien kanssa. Yksityisiä palveluja on jonkin verran, lähinnä hevosille ja pieneläimille.

Yksikkö on tuottava vähintään yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut uuden eläinlääkintähuoltolain (285/2023) § 8 mukaisesti 1.1.2026 alkaen. Laissa mainitut palvelut vastaavat suurimmalta osalta nykyainsäädännön peruseläinlääkäripalvelua.

Puhelinneuvonta

Kunnan on järjestettävä eläinten omistajille mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä **eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa** virka-aikana myös puhelimitse. Tarttuvien eläintautien epäilyjä ja eläinten mahdollisia hyvinvointiongelmia koskevia ilmoituksia kuntalaiset voivat virka-aikana tehdä maksuttomasti. Yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkärillä on puhelinaika arkisin klo 8-9 ja muina aikoina on mahdollista jättää viesti ja soittopyyntö. Kuntalaiset saavat noina aikoina eläinlääkärin neuvonta puhelimitse. Hygieenikko- ja valvontaeläinlääkärit ovat pääsääntöisesti tavoitettavissa arkisin klo 8-16.

Sairaanhoito

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset joita peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat esimerkiksi ultraäänitutkimukset ja tavalliset leikkaukset.

Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua tulee suunnata ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämiseksi. Kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroatiot sekä koirien kastroatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehitijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Kunnan velvollisuus ei kuitenkaan ole järjestää eläinlääkäriä praktiikkatehtäviin, joissa vaaditaan erityispätevyyttä tai -koulutusta. Eläinlääkärin järjestäminen nautojen, sikojen tai hevosten keinosiemennysasemille tai eläinten kuntouttamiseen tähtääviin yrityksiin ei myöskään kuulu kunnalta vaadittavan peruseläinlääkintähuollon piiriin. Lemmikieläinten keinosiemennystoiminta ei sisälly lakisääteiseen peruseläinlääkäripalveluun.

Eläinten lopetus

Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa

aluehallintovirastolta eläinlääkintähuollon määrärahasta. Eläinsuojelullista syistä lopetetusta eläimestä peritään maksu omistajalta, jos tämä on tiedossa.

Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen klinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä tai tuontia varten kuuluu peruseläinlääkäripalveluun.

Normaaliin kunnaneläinlääkäriin työhön liittyvät todistukset on eläinten omistajille toimitettu paikallisen kunnaneläinlääkäriin toimesta. Sivutuote- ja elintarvikealan laitoksille todistukset laatii valvontatai hygieenikkoeläinlääkäri.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantotautien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisien yhteistyö täydentää viranomais-toimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana on pidettävä, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Terveydenhuoltoa on kehitetty nautojen ja sikojen lisäksi myös muille kotieläimille kuten poroille, lampaille, turkiseläimille ja kaloille.

Kunnan on suunnitelmassaan esitettävä miten se on varmistanut, että terveydenhuoltopalveluja on saatavissa kysyntää vastaavasti. Suunnitelmassa tulee ilmoittaa terveydenhuoltosopimuksen solmimien nauta- ja sikatilojen prosenttiosuus alueen kaikista nauta- ja sikatiloista. Prosenttiosuutta laskehtaessa on huomioitava myös mahdollinen yksityinen palvelutarjonta.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkäriin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovituissa laajuudessa. Myös eläinten hyvinvointitukea saadakseen tilan on solmittava eläinlääkäriin kanssa terveydenhuoltosopimus ja teetettävä eläinlääkäriillä säännölliset terveydenhuoltokäynnit. Hyvinvointitukea saa noin joka kolmas nautatila ja joka viides sikatila.

Olemalla mukana terveydenhuollossa ja sen seurantajärjestelmissä pystyvät tuotantoeläintilat helpoimmin hoitamaan myös alkutuotantoasetuksen (134/2006) edellyttämän ketjuinformaatiovaatimuksen. Suurin osa teurastamoista edellyttää tämän ilmoituksen tekemistä sähköisen seurantajärjestelmän (Sikava tai Naseva) avulla. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsiikaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa.

Terveydenhuoltotyön resurssitarve

Sikaloista kaikki kuuluvat Sikavaan ja valtaosa nautatiloista kuuluvat Nasevaan (liite 4). Terveydenhuoltotyön varmistaminen on mahdollista nykyresursseilla ja -sopimuksilla.

Suomen turkiseläinten kasvattajain liitto laatii parhaillaan omaa Fureva-nimistä terveydenhuolto-ohjelmaa turkistarhoja varten. Koska turkistalous on valvonta-alueellamme suurta, tulee eläinlääkärien työtaakka todennäköisesti lisääntymään, sillä eläinlääkärien kanssa sopimuksen tekevät turkistarhat tulee tarkastaa säännöllisesti.

Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin kuin leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarinleikkaus tulee pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehijöille, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatko-hoitopaikkaan. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun.

Akuutit sairastapaukset hoidetaan samana päivänä. Avustavaa henkilökuntaa ei ole käytössä. Pääsääntöisesti eläinlääkäriin saatavuus normaalissa eläimen sairausasiassa on kohtuullisen hyvä. Väliaikaisesti saattaa olla tilanteita, ettei tietyllä vastaanotolla ole viranhaltijaa. Tällöin yhteistoiminta-alueen muut eläinlääkärit hoitavat kiiretapaukset omien töidensä ohella.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämien päivystysalueiden muodostaminen on kunnille pakollista. Valtion tavoitteena on päivystysten organisointi vähintään maakunnan kokoisilla alueilla.

Kiireellisen eläinlääkäriavun antamiseksi yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit ovat mukana yhteensä kolmessa päivystyspiirissä. Kaikissa piireissä on yhdessä sekä iso- että pieneläinpäivystys. Lestijokilaakson päivystyspiiriin kuuluvat Lestijärvi, Toholampi ja Kannus. Lisäksi piiriin kuuluvat nykyisin Kokkolaan kuuluvat Ullava, Kälviä ja Lohtaja. Eläinlääkäriin virkoja ringissä on 5,75. Perhojokilaakson päivystyspiiriin kuuluvat Perho, Halsua, Veteli ja Kaustinen. Eläinlääkäriin virkoja ringissä on 4. Eteläiseen päivystyspiiriin, joka ylittää yhteistoiminta-alueen kuntarajat, kuuluvat Kokkola ja Kruunupy. Pietarsaaren seudulta piirissä ovat mukana lisäksi Pietarsaari, Luoto, Uusikaarlepyy ja Pederöre. Eläinlääkäriin virkoja ringissä on 6. Jokaisessa päivystyspiirissä on käytössä yhteinen päivystysnumero, jonka kautta asiakas saa aina yhteyden virka-ajan ulkopuolella.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on järjestettävä päivystysalueella siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkäriin käyntiä eläimenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua.

Erillinen pieneläinpäivystys voidaan järjestää omalla tuotannolla tai palvelujen hankinnalla yksityiseltä palveluntuottajalta. Todettakoon, että lähialueella ei ole yksityisiä pieneläinklinikoita, joilla on valmista päivystystoimintaa tai nykyresursseilla edes valmius siihen. Omana tuotantona päivystyksen eriyttäminen vaatisi 4-6 kunnaneläinlääkäriviran perustamisen, jos päivystysalueet säilyisivät.

Pieneläinten osuus päivystystoiminnasta on merkittäväntä kanta-Kokkolassa ja Pietarsaassa, muissa kunnissa pienempi. Pieneläinpäivystyksen eriyttäminen on perustelluinta eteläisessä päivystyspiirissä ja voi olla toteutettavissa esim., jos piiri yhdisteistään osaksi Lestijoen päivystyspiiriä. Päivystyspiiriin muutosta on harkinnan alla tulevaisuudessa.

Päivystysnumerot:

Päivystysnumerot ovat käytössä

arkisin ma – to klo 15 – 08

viikonloppuisin pe klo 15 – ma klo 08

Eteläinen päivystyspiiri, puh. 0600 399 700
Lestijokilaakson päivystyspiiri, puh. 0600 399 701
Perhonjokilaakson päivystyspiiri, puh. 0600 399 702

Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on virka-ajan ulkopuolella järjestetty aluehallintovirastojen toimesta valtakunnallisesti niin, että kaksi läänineläinlääkärinä päivystää aina samanaikaisesti – toinen Itä- ja Pohjois-Suomen alueella ja toinen Etelä- ja Länsi-Suomen alueella. **Päivystävän läänineläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 020 77 24340.**

Saatavuus- ja laatuavoitteet

Ajanvaraus

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan, pieneläimen viemiseksi vastaanotolle tai hevosen viemiseksi tarvittaessa paikkaan, jossa hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa turvallisesti. Praktikkoeläinlääkäreille tulee varata aikaa myös puhelinpalveluun, jolloin he voivat muun muassa vastata asiakkaiden soittopyyntöihin. Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava, miten eläinlääkäripalveluissa on arkipäivisin järjestetty työnjako ajanvarausperusteisen palvelun ja kiireavun kesken.

Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä vastaanotto- ja toimistotiloja. Tarvittaviin toimitiloihin kuuluvat toimistohuoneet, lämpimät autotallit ja riittävät varastotilat. Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin kuuluvat jatkaiseen toimipisteeseen. Päivystäjän ja viransijaisen asumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat tulee järjestää yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan. Hyvin järjestetyt asuinolosuhteet parantavat myös sijaisten saatavuutta.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, tulee sairaskäynti- tai vastaanottoaika pystyä järjestämään viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää peruseläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkärinavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Kuntien olisi suositeltavaa subventoida sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien matkoista johtuvia kustannuksia eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaisesti. Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita.

Toimitilat

Jos kunta huolehtii peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisestä tuottamalla itse palveluja joko kokonaan tai osittain, kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet ottaen huomioon eläinlääkintähuoltolain ja työturvallisuuslain (738/2002) velvoitteet työnantajana. Jos tiloja käytetään pieneläinten vastaanottoon, tulee tiloihin sisältyä odotushuone, riittävä määrä toimenpide- ja leikkaushuoneita sekä potilaiden pesuun soveltuvat tilat. Kunnan on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon tulee sisältyä vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Tiloihin pitää järjestää asianmukainen vartiointi ja murtosuojaus.

Välineresurssit

Suurelänpraktiikan varusteisiin tulee kuulua ultraäänilaitte rektaalianturilla, hevosen kaatovälineet, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit. Normaalit suojavaatteet ja –jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen.

Pienelänpraktiikassa varusteisiin tulee kuulua ultraäänilaitte, elektrotomi, eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä valaisimet. Lisäksi kaikki normaalit tutkimusvälineet sekä instrumentit. Tarvitaan myös pakastin kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen. Instrumenttien pesu ja desinfiointi on järjestettävä paikan päällä tai nouto- ja palautuspalveluna. Työvaatteiden pesu ja kuivatus tulee järjestää asianmukaisesti.

Ajanmukaiset atk-laitteet ohjelmineen sekä tietoliikenne- ja puhelinyhteydet ovat välttämättömiä kaikille kunnaneläinlääkäreille. Yhteistoiminta-alueen kaikkia eläinlääkäreitä koskeva ajanvarausjärjestelmä ja potilaskortisto on pyrittävä järjestämään atk-pohjaisena.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto varaa riittävästi määräraha välineiden hankintaan ja ylläpitoon.

Valitusten käsittely ja vakuutukset

Eläinlääkintähuoltoa koskevat valitukset ja korvauspyynnöt käsitellään tapauskohtaisesti.

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto käsittelee eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ympäristöterveyslautakunnassa. Korvauspyyntöjen osalta käsittely on vakuutusyhtiöllä ennen vieminen lautakunnan käsittelyyn. Valitukset ja korvauspyynnöt tulee esittää kirjallisina. Jos asiassa on epäselvyyttä sen suhteen, onko eläinlääkäri tehnyt eläinlääketieteellisesti katsottuna virheellisen toimenpiteen, pyydetään lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Mikäli kaupungin vastuuvakuutus ei korvaa esitettyä vahinkoa ja vakuutusyhtiöltä ei saada korvausta, arvioidaan asia vielä erikseen tapauskohtaisesti.

Hallintokantelu

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden toiminnasta voidaan tehdä hallintokantelu Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle (LSSAVI).

Vakuutukset

Kokkolan kaupungilla on isäntäkuntana voimassa olevat vastuu- ym. vakuutukset seuraavasti:

1. **Lakisääteinen tapaturmavakuutus.** Vakuutus koskee kaikkia kaupungin työntekijöitä. Tapaturmavakuutus on voimassa työpaikalla, työmatkalla ja työnantajan asialla. Kriteerinä mm. että tapaturma tapahtuu työaikana ja että työnantaja maksaa palkan. Tapaturmat ovat esim. liukastuminen, kaatuminen, putoaminen, törmäminen, jokin esine putoaa päälle jne. Työmatkaan lasketaan säännöllisesti käytetty lyhin reitti asunnolta työpaikalle ja takaisin (ovelta ovelle). Säännölliseltä reitiltä poikkeamisen aikana sattuneita tapaturmia ei korvata.
2. **Matkavakuutus.** Työ- ja virkamatkojen aikana. Vakuutus on voimassa kaikkialla maailmassa ja kotimaassa vähintään 50 km etäisyydellä.
3. **Vastuuvakuutukset.** Vakuutus korvaa ulkopuolisille tai omalle työntekijälle aiheutetut henkilö-, esine- ja varallisuusvahingot.

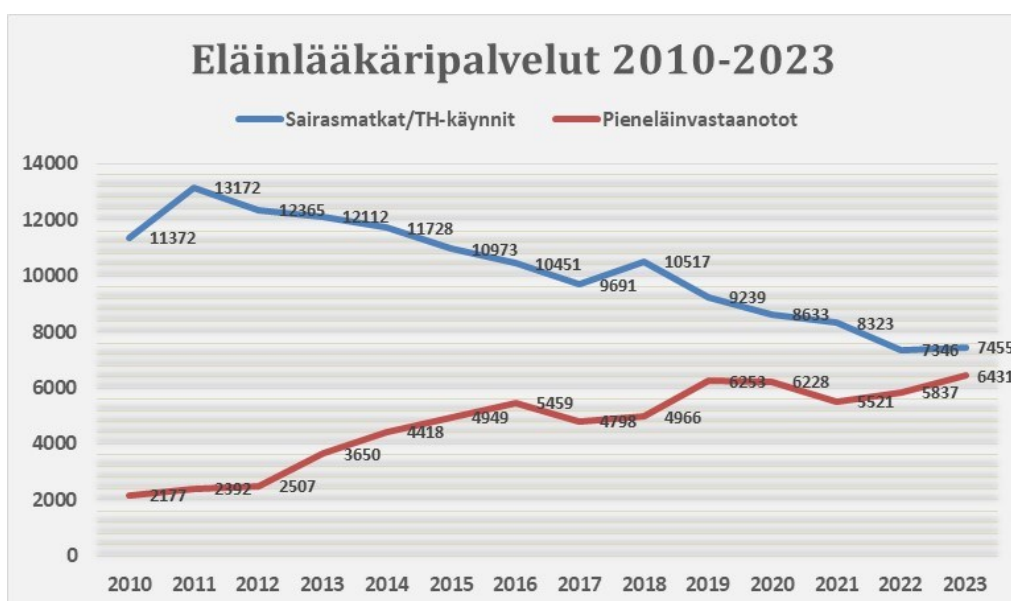
Suomen Eläinlääkäriliitto on vastuuvakuuttanut kaikki jäsenensä.

1.7.2 Eläinlääkäripalvelujen kehitys

On tarkoituksenmukaista tuottaa eläinlääkäripalvelut yhteisvastaanottojen kautta, jolloin eläinlääkärit voivat helpommin jakaa työt tasaisesti ja asiakkaat saavat tarvitsemansa palvelut. Neljän eläinlääkärien yhteisvastaanotto valmistuu Vetelissä 1.7.2025 ja uudet eläinlääkäritilat on otettu käyttöön Kokkolassa 5.9.2024 (2-3 eläinlääkärinä) alkaen. Alueella on muutoksien jälkeen ainoastaan yhteisvastaanottoja käytössä.

Kokkolan eläinlääkäriin toimipiste on yhteistoiminta-alueen pieneläinpainotteisin ja sen varustelutasoa pidetään vähän korkeampi muiden vastaanottojen verrattuna. Klinikkaeläinhoitaja on palkattu eläinlääkäriin avuksi. Toiminta ja toimintatilat kehitetään vastaamaan kasvavaan tarpeeseen.

Toiminnallisesti eläinlääkäripalveluja on tarkoitus tuottaa jatkossakin siten, että se vastaa tarpeisiin. Virkojen määrään ei tule lähiaikoina merkittävästi muuttumaan, mutta palvelu tarjonta on vastaava kysyntä. Maatalouden rakennemuutos ja tilakoon kasvu muokkaavat praktikkoeläinlääkäriin työnkuva koko ajan yksittäisen eläimen hoitamisesta karjatason ongelmanratkaisun ja asiantuntijan suuntaan. Silti yksittäisiä eläimiä hoidetaan jatkossakin myös hyötyeläinpuolella. Lemmikkieläinten hoidossa on haastavaa sekä lemmikkieläinten kirjon että asiakkaiden vaatimusten jatkuva kasvu.

Kuva 3. Eläinlääkäripalvelun kehitys Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon alueella.

Pieneläimiä hoidetaan suhteessa entistä enemmän kunnaneläinlääkäriin toimesta. Sairasmatkojen määrä vähenee, mutta tilakoon kasvaessa virka-aikana hoidettavien eläinten määrä per sairaskäynti on kasvanut, jolloin yhteen käyntiin kuuluu eläinlääkäriltä enemmän aikaa.

Sähköinen palautejärjestelmä eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä on otettu käyttöön 1.7.2021 alkaen. Valvontatoiminta kehitetään vastauksien perusteella.

1.8 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Kunnan tulee arvioida suunnitelmansa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatia siitä arviointiraportti. Ympäristöterveyslautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle vuosittain tammikuun loppuun mennessä.

Aluehallintoviraston suorittamaa kunnan suunnitelman ja sen toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

1.9 Laatu

Auditointi

Ruokavirasto auditoi aluehallintovirastoja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan suhteen elintarvikeketjun monivuotisen auditointisuunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirastot ovat aikaisempi suorittaneet kunnallisen elintarvikevalvonnan auditointeja, mutta käytäntö siirtyy valvonnan ohjaukseksi ja arvioinniksi jatkossa. Tavoitteena on laajentaa aluehallintovirastojen suorittamia auditointeja koskemaan myös kuntien järjestämää eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa.

Palautteen kerääminen

Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen ja palautejärjestelmän (Trimble) avulla.

Toiminnan kehittäminen

Asiakaspalautteen, valitusten ja mahdollisten aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat. Kunnan tulee suunnitelmallisesti kerätä em. tilanteissa esille tulleita kehittämistarpeita ja seurata tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä.

1.10 Seuranta ja raportointi

Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Määräysten ja kieltojen toteutumisen seurannan perusta turvataan varaamalla valvontatyöhön riittävä henkilöstöresurssi. Päätöksen antaja vastaa annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonnasta. Eläimen omistajalle annetaan määräaika, jonka päätyttyä tehdään uusintatarkastus. Ellei annettuja määräyksiä ja kieltoja ole noudatettu, ryhdytään jatkotoimiin.

VASU-raportointi

Raportointi suoritetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaan.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot

Seuraavat asiakirjat lähetetään asianomaisille viranomaisille:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/ päätökset aluehallintovirastoon ja kaikki päätökset poliisille välittömästi valmistelun jälkeen.
- terveystarkastusohjelmien käynnit aluehallintovirastoon heti tarkastuksen jälkeen.
- tautiepäilyt ilmoitetaan luvun Eläintautiepäilyt ja – tapaukset kuvauksen mukaisesti.
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym. lähetään määrärajassa.

Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Kunnaneläinlääkäreiltä kerätään käyntitilastot osavuosikatsauksien ja toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä. Tietojen kerääminen suoritetaan pääsääntöisesti tiedonhallintaohjelman (Vyyhti) apuna käyttäen ja lähetetään VYHA-ohjelman kautta aluehallintovirastoon.

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan tarkastukset

Elintarvikevalvonta yhteensä

Vuositainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2025			
Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastustiheys /a	Tarkastusaika (h)	Tarvittava työaika htpv / a	Tarkastusmäärä / a
Maitoala yhteensä	2				
Maitoalan laitos	1	6	4	8,0	6
Maidonjalostuslaitos	1	2	4	2,1	4
Liha-ala yhteensä	4				
Leikkaamo	1	1	4	1,1	2
Lihavalmisteiden valmistus	3	2-10	4	9,6	18
Kala-ala yhteensä	5				
Kala-alan laitos	5	2-10	2,8	1,9	5
Muna-ala yhteensä	1				
Munapakkaamo	1	4	4	1,1	2
Vilja- ja kasvisala yhteensä	25				
Myllytoiminta	1	0,3	3	0,4	1
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita	14	0,5-2	6	6,4	8
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	5	0,5-1	4	1,6	3
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	4	1	6	1,6	2
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta	0				
Muu viljatuotteiden valmistus	1	1	3	0,4	1
Elintarvikkeiden valmistus yhteensä	13				
Makeisten valmistus	3	2	6	1,6	2
Juomien valmistus	2	1	6	1,6	2
Muu valmistus	8	0,2-2	6	0,8	1
Elintarvikkeiden myynti yhteensä	127				
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	127	0,3-2	4	36,3	68
Elintarvikkeiden tarjoilu yhteensä	380				
Ravintolatoiminta, pizzeriat ja muut keittiöt	85	0,5-3	6	53,6	67
Grilli- ja pikaruokatoiminta	38	0,5-2	5	14,7	22
Kahvilatoiminta	47	0,2-2	5	12,0	18
Pubitoiminta	17	0,5	2	0,0	0
Suurtalous, laitoskeittiö	46	0,5-2	5	23,3	35
Suurtalous, keskuskeittiö ja pitopalvelu	40	0,5-3	7	41,1	44
Suurtalous, tarjoilukeittiö	107	0,3	4	28,3	53
Elintarvikkeiden kuljetukset yhteensä	19				
Elintarvikkeiden kuljetus	19	0,3	3	0,0	0
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen yhteensä	1				
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	1	0,2-1	3	0,4	1
Vähäriskinen lihan käsittely yhteensä	4				
Vähäriskinen lihan käsittely	4	0,3	3	0	0
Kontaktimateriaalitoimijat yhteensä	10				
Elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita valmistavat laitokset, markkinoijat ja maahantuojat	10	0,3	6	4,0	5
E 100x; Eläinperäisten elintarvikkeiden varastolaitos, yhteensä					
Eläinperäisten elintarvikkeiden varastolaitos	3	2,0-4,0	6		10
Alkutuotanto yhteensä	474				
Maidontuotanto	332	0,2-1	3	26,8	67
Lihantuotanto	113	tarvittaessa	3	2,0	12
Munantuotanto	6	0,2	3	0,4	1
Kalastus	5	tarvittaessa	3		
Peltoviljely	5	tarvittaessa	3		
Puutarhaviljely, kasvihuone	1	0,2	3	0,0	0
Puutarhaviljely, avomaa	2	tarvittaessa	3	0,0	
Hunajantuotanto	10	tarvittaessa	3	0,0	
Uusintatarkastukset					
		tarvittaessa	3	33,2	83
YHTEENSA	1065			314,1	543

LIITE 2 Terveydensuojeluvalvonnan tarkastukset ja näytteenotot

Terveydensuojeluvalvonta yhteensä

Vuositainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2025			
Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastustiheys /a	Tarkastusaika / h	Tarvittava työaika htpv / a	Tarkastusmäärä / a
Julkiset hivi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet	49	0,3	3	0,8	2
Hotellit, maatilamatkailu, asunotat jne	44	0,3-0,5	4	5,9	11
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät, muu yleiset allastilat ja uimarannat	39	1	4	20,8	39
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	50	0,2	3	4,4	11
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	76	0,3	10	46,7	35
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	65	0,3-0,5	6	16,8	21
Sosiaalihuollon palvelut, lastenkodit/lastensuojeluyksiköt ja muut sosiaalialan yksiköt	27	0,3-0,5	5	4,7	7
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	22	0,3-0,5	6	4,0	5
Yleiset saunat	4	0,3-1	3	1,6	4
Kauneushoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	67	0,3-0,5	3	6,4	16
Talousvettä toimittavat laitokset (väh. 5000 käyttäjää tai yli 1000 m ³ /d)	4	1	8	4,3	4
Talousvettä toimittavat laitokset (50-5000 käyttäjää tai 10-1000 m ³ /d) tai muu asetuksen 1352/2015 mukainen kohde	29	0,5-1	4	15,5	29
Talousvettä toimittavat laitokset (alle 50 käyttäjää tai alle 10 m ³ /d) tai vain jakelua	14	0,2-1	3	2,8	14
Muut kohteet	2	0,2-1	3	0,0	0
Uusintatarkastukset		tarvittaessa	3	4,0	10
Yhteensä	492			138,5	208

Vuositteiset näytteenotot 2025-2028	Suunnitelman mukaisiin näytteenottoihin		
	Kohteiden määrä	Näytemäärä/ vuosi	Tarvittava työaika / htpv
Kohde			
Yleiset uimahallit, uima-altaat, uimalat, yleiset uimarannat tai kylpylät yht.	41	530	10,0
Uimahallit	4		
Uima-altaat, uimalat	2		
Yleiset uimarannat (ns. EU-rannat)	6		
Pienet yleiset uimarannat (alle 100 kävijää/päivä)	29		
Talousvettä toimittavat laitokset	48	240	20,0
STMa 1352/2015 mukainen kohde, väh. 5 000 käyttäjää tai yli 1 000 m ³ /d	4		
STMa 1352/2015 mukainen kohde	29		
STMa 401/2001 mukainen kohde	15		
Yhteensä	89	770	30,0
Tarkastukset ja näytteenotot yhteensä		169	htpv

LIITE 3 Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonnan tarkastukset

Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonta yhteensä

Vuositainen tarvittava työpanos 2025-2028		Suunnitellut tarkastukset 2025			
Kohde	Kohteiden määrä	Tarkastustiheys /a	Tarkastusaika / h	Tarvittava työaika htpv / a	Tarkastusmäärä / a
Tupakan myyntipaikat	76	0,5	2	9,6	36
Nikotiinivalmisteiden myyntipaikat	42	0,5	1	0,0	0
Yhteensä	118			9,6	36

LIITE 4 Resurssitarpeen kartoitus eläinlääkintähuollossa
1. Eläinmäärät kunnan alueella:

A. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	500
Sikatilat	10
Lammas- ja vuohitilat	13
Hevostilat	150
Siipikarjatilat	6
Vesiviljelylaitokset	6
Turkistarhat	39
Tarhatun riistan tilat	3
Mehiläistarhat	8
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
B. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	20 000

2. Eläinlääkäripalvelut

A. Terveystuotosopimukset	Lkm
Nauta	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus	484
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	260
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	n. 50 %
Sika	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus	10
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	10
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	100 %
Siipikarja	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	
Muut terveystuotosopimukset	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus	
Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	
Terveystuototyön resurssitarve, htv	
B. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	Lkm
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuoto)	
Sairaskäynnit virka-aikana	5800
Sairaskäynnit päivystysaikana	1400
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	
Sairaskäynnit virka-aikana	5700
Sairaskäynnit päivystysaikana	800
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv	11,75

3. Eläinten terveyden valvonta

A. Terveystervontava	Lkm
Pakolliseen terveystervontavaan kuuluvat pitopaikat	
Siipikarjan salmonellatervontavaohjelmaan kuuluvat pitopaikat	6
Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, salmonellatervontava	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellatervontava	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellatervontava	
Vapaaehtoiseen terveystervontavaan kuuluvat pitopaikat	
Maedi-visna / CAE	5
Tarhattujen hirvieläinten terveystervontavaohjelma	0
Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	1
B. Muu eläinten terveyden valvonta	
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve, htv	0,1 htv

4. Sivutuotevalvonta

Valvonta	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	35
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	0
Haaskatoiminnan valvonta	4
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	0
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	3
Sivutuotevalvonnan resurssitarve, htv	0,1 htv

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

A. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit	1
Hevostallit	51
Riistanhoidolliset tarhat	2
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	0
Eläinlaitokset	7
B. Epäilyyn perustavat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	100-200
C. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve, htv	2,8 htv

LIITE 5. Koulutussuunnitelma

 KOULUTUSSUUNNITELMA 2025			
Aihe	Koulutus	Osallistuja määrä (hlö)	Koulutus-päivät yhteensä
Ammattialakohtainen koulutus	Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset opinto- ja neuvottelupäivät, ympäristöterveydenhuollon johdon neuvottelupäivät, valtakunnalliset elintarvikevalvonnan koulutuspäivät, tsl-,elintarvike- ja tupakkavalvonnan koulutuspäivät, valtakunnalliset ympäristöterveyspäivät, uima- ja allasvesikoulutus, laivatarkastus, koulutus toimiston henkilökunnalle, eläinlääkäripäivät ja muu ammattillinen eläinlääkintähuollon koulutus, eläintehoitajaseminaarit, Avin-, Ruokaviraston tai Valviran järjestämät neuvottelu-, seminaari- tai koulutustilaisuudet, valmiuskoulutus ja harjoitukset ym.	29	140
Järjestelmäkoulutukset	Vati, Dynasty, henkilöstöhallintoon liittyvät järjestelmät	10	5
Ensiapu	Hätäensiapukoulutus	15	7
Nonstop-koulutukset	Kaupungin toimintaan ja toimintatapoihin liittyvät koulutukset,	20	10
Eduhouse-koulutuspalvelun	Tekoäly, tietoturva, digitaidot, työelämätaidot, työturvallisuus ja työhyvinvointi, johtaminen ja esihenkilötyö, julkishallinto ym	29	58
Yhteensä			220